

Meri Seppälä & Sofia Susi

VARHAISKASVATTAJAN TUKI LASTEN TUNNETAITOJEN JA VERTAISUHTTEI- DEN KEHITTÄMISESSÄ

Opinnäytetyö

Sosiaali- ja terveysalan ammattikorkeakoulututkinto

Sosionomikoulutus

2021

**Kaakkois-Suomen
ammattikorkeakoulu**

Tutkintonimike	Sosionomi (AMK)
Tekijä/Tekijät	Meri Seppälä & Sofia Susi
Työn nimi	Varhaiskasvattajan tuki lasten tunnetaitojen ja vertaissuhteiden kehittämisessä
Toimeksiantaja	Kotkan kaupunki
Vuosi	2021
Sivut	43 sivua, liitteitä 5 sivua
Työn ohjaaja(t)	Maija Olli

TIIVISTELMÄ

Tässä opinnäytetyössä on tutkittu, millaisilla keinoilla varhaiskasvattajat tukevat 3–5-vuotiaiden lasten tunnetaitoja ja vertaissuhteita sekä niiden kehittymistä. Opinnäytetyön tavoitteena oli lisätä tutkimusta varten valittujen Kotkan kaupungin yksiköiden varhaiskasvattajien olemassa olevaa tietämystä tunnetaitojen ja vertaissuhteiden tukemisen keinoista ja tärkeydestä varhaiskasvatuksessa. Opinnäytetyön teoreettinen viitekehys käsittelee varhaiskasvatusta, tunnetaitoja, tunnetaitoja varhaiskasvatuksessa, sosiaalisia taitoja ja vertaissuhteita varhaiskasvatuksessa. Opinnäytetyön toimeksiantajana toimi Kotkan kaupunki. Tutkimus toteutettiin laadullisena tutkimuksena. Haastattelut toteutettiin yksilöhaastatteluna etäyhteyden välityksellä. Tutkimukseen kerätty aineisto analysoitiin sisällönanalyysillä ja aineistolähtöisesti.

Opinnäytetyön tutkimustuloksista selvisi, että lasten tunnetaitojen ja vertaissuhteiden sekä niiden kehittymisen tukeminen koettiin tärkeäksi ja niitä pyritään tukemaan jokapäiväisessä toiminnassa. Tunnetaitojen tukemisen tärkeimpiä keinoja olivat kasvattajan rooli, läsnäolo, tunteiden sanoittaminen ja erilaiset materiaalit. Vertaissuhteiden tärkeimpiä tukemisen keinoja olivat kasvattajan läsnäolo kaikissa tilanteissa, puuttuminen ristiriitoihin, kasvattajan oma esimerkki ja huolen pitäminen siitä, ettei kukaan lapsista jää leikin ulkopuolelle.

Tutkimuksen johtopäätöksinä todetaan, että tunnetaidot ja vertaissuhteet itse aiheena kiinnostavat varhaiskasvattajia. Lasten tunnetaitoja ja vertaissuhteita sekä niiden kehittymistä tuetaan erilaisilla keinoilla. Varhaiskasvattajilla on käytössä erilaisia materiaaleja, joilla he tukevat lasten tunnetaitojen kehittymistä. Vertaissuhteiden ja tunnetaitojen tukemisen keinot ovat erilaisia eri ryhmätoiminnan muotojen hyödyntämisen yhteydessä. Koko ryhmän yhteisen toiminnan aikana ja pienryhmätoiminnan aikana käytettiin osittain erilaisia tukemisen keinoja. Todettiin myös, että kasvattajat kokevat tarvitsevansa lisää koulutusta, jotta he saisivat lisää tietoa tukemisen keinoista. Koulutuksia tulisi järjestää kaikille ryhmän kasvattajille tai koko yksikölle parhaimman hyödyn saamiseksi. Jatkotutkimusehdotuksina on tunnetaito-opas vanhemmille lapsen tunnetaitojen tukemisen keinoista sekä tunnetaitoja ja vertaissuhteita käsittelevä opas varhaiskasvatussyksiköihin varhaiskasvattajille.

Asiasanat: varhaiskasvatus, tunnetaidot, vertaissuhteet, sosiaaliset taidot, varhaiskasvattajat, tuki, keinot

Degree	Bachelor of Social Services
Author (authors)	Meri Seppälä & Sofia Susi
Thesis title	Early childhood educator's support in the development of emotional skills and peer relations of children
Commissioned by	City of Kotka
Time	2021
Pages	43 pages, 5 pages of appendices
Supervisor	Maija Olli

ABSTRACT

This thesis has explored the ways that early childhood educators support the emotional skills and peer relationships of children aged 3 to 5 years and their development. The objective of the thesis was to increase the existing knowledge of the selected early childhood educators for us on the means and importance of supporting emotional skills and peer relationships in early childhood education in the selected units of the City of Kotka. The theoretical framework of the thesis deals with early childhood education, emotional skills, emotional skills in early childhood education, social skills, and peer relations in early childhood education. The study was conducted as a qualitative study, the data of which was collected through individual interviews. The data collected for the study was analysed by content analysis and dataset.

The findings of the thesis found that supporting children's emotional skills and peer relationships and their development were felt important and aimed at supporting them in everyday activities. The main means of supporting emotional skills were the role of the early childhood educator, presence, lyricism of emotions, and various materials. The main means of supporting peer-to-peer relationships were the presence of early childhood educators in all situations, the absence of conflicts, the early childhood educators' own example, and making sure none of the children were excluded from the playgroup.

The study of conclusions state that emotional skills and peer relationships as the subject itself are an interest to early childhood educators. Children's emotional skills and peer relationships and their development are supported by a variety of means. Early childhood educators have a variety of materials in use to support the development of children's emotional skills. The means of supporting peer relationships and emotional skills are different in the context of utilizing different forms of group activity. Various means of support were partly used during the joint action of the whole group and during the small group activities. It was also found that early childhood educators feel they need more training in the means of supporting. Trainings should be arranged for all early childhood educators of the group or for the entire unit to get the best benefit. Further research proposals include a guide on emotional skills for parents on the means of supporting a child's emotional skills, and a guide on emotional skills and peer-to-peer relationships for early childhood educators. The implementation of the thesis was done well and within the planned timeframe.

Keywords: early childhood education, emotional skills, peer-to-peer relations, social skills, early childhood educators, support, means

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	6
2	VARHAISKASVATUS.....	7
2.1	Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet	8
2.2	Kotkan kaupungin varhaiskasvatussuunnitelma	8
3	TUNNETAIDOT	9
4	LASTEN TUNNETAIDOT VARHAISKASVATUKSESSA.....	10
4.1	3–5-vuotiaiden lasten tunnetaidot	11
4.2	Kasvattajan tuen merkitys tunnetaidoissa.....	11
4.3	Tunnetaitojen vaikutus lapsen kehitykseen	13
5	SOSIAALISET TAIDOT	13
6	LASTEN VERTAISUHTEET VARHAISKASVATUKSESSA.....	14
6.1	3–5-vuotiaiden lasten vertaissuhteet	15
6.2	Kasvattajan tuen merkitys vertaissuhteissa	15
6.3	Vertaissuhteiden vaikutus lapsen kehitykseen	17
7	AIKAISEMMAT TUTKIMUKSET	18
8	OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS.....	20
8.1	Tarkoitus, tavoitteet ja tutkimuskysymykset.....	21
8.2	Laadullinen tutkimusmenetelmä	21
8.3	Tutkimusaineiston kerääminen	22
8.4	Tutkimusaineiston analyysi.....	23
9	TUTKIMUSTULOKSET	24
9.1	Tunnetaitojen ja niiden kehittymisen tukemisen keinot	24
9.2	Vertaissuhteiden ja niiden kehittymisen tukemisen keinot	28
9.3	Tunnetaidot ja vertaissuhteet kokonaisuutena.....	31
9.4	Varhaiskasvattajien ammattitaidon kehittäminen	32
10	JOHTOPÄÄTÖKSET	33
10.1	Varhaiskasvattajan tuki lasten tunnetaidoissa ja niiden kehittämisessä.....	33

10.2	Varhaiskasvattajan tuki lasten vertaissuhteissa ja niiden kehittämisessä	34
11	POHDINTA	36
11.1	Eettisyys ja luotettavuus	38
11.2	Jatkotutkimusaiheet ja kehittämisideat	39
	LÄHTEET.....	40

LIITTEET

Liite 1. Tutkimuslupahakemus

Liite 2. Haastattelurunko

Liite 3. Haastattelurunko

Liite 4. Saatekirje

Liite 5. Haastattelun suostumuslomake

1 JOHDANTO

Jokainen meistä tarvitsee elämäänsä hyviä tunnekanssakäymisen ja sosiaalisen kanssakäymisen taitoja. Lasten tunnetaidoilla ja sosiaalisilla taidoilla on suuri merkitys siinä, millaiseksi lapsen asema ryhmässä muodostuu ja millaisia kaveri- ja ystävyys-suhteita lasten välille syntyy. (Neitola s.a.)

Opinnäytetyö tutkii varhaiskasvattajien tukea 3–5-vuotiaiden lasten tunnetaidoissa ja vertaissuhteissa sekä niiden kehittämisessä. Opinnäytetyön tarkoituksena on kartoittaa, millaisilla keinoilla varhaiskasvattajat tukevat lasten tunnetaitojen ja vertaissuhteiden kehittymistä. Tavoitteena on lisätä varhaiskasvattajien jo olemassa olevaa tietämystä tunnetaitojen ja vertaissuhteiden tukemisen keinoista ja tärkeydestä. Opinnäytetyön aihetta tutkitaan varhaiskasvattajan näkökulmasta.

Opinnäytetyötä varten päätettiin valita aiheeksi sekä tunnetaidot että vertaissuhteet, koska huomattiin, ettei aiemmissa tutkimuksissa ole käsitelty molempia aihepiirejä samassa tutkimuksessa tai tutkimuksia on vähän. Aikaisemmissa tutkimuksissa on esimerkiksi tutkittu erikseen lasten vertaissuhdetaitojen tukemista varhaiskasvatuksessa ja tunnetaitoja varhaiskasvatuksessa (Hannolainen & Virtanen 2019; Lahdenperä 2018). Aiheesta kiinnostuttiin, koska aihe on mielenkiintoinen ja tärkeä. Aiheesta on ollut paljon keskustelua mediassa ja varhaiskasvatuksessa. Tämä aihe valikoitui, koska tutkijat kokivat, että eri varhaiskasvatuksen yksiköissä tunnetaitojen ja vertaissuhteiden tukemisen määrä vaihtelee huomattavasti.

Tunnetaidot ja vertaissuhteet ovat aiheena ajankohtainen. Ajankohtaisuudesta kertoo se, että tunne- ja vuorovaikutustaitoihin on saatavilla jatkuvasti enemmän materiaalia (Lahdenperä 2018). Tunnetaidoilla ja vertaissuhteilla on myös kauaskantoiset vaikutukset lapsen tulevaisuuteen. Tämä todetaan myös aikaisemmassa tutkimuksessa. Aikaisemmassa tutkimuksessa kerrotaan, että tunteidensäätely opitaan jo lapsuudessa ja vertaissuhteissa opitaan erilaisia asenteita, tietoja ja taitoja, jotka vaikuttavat lapsen hyvinvointiin ja tulevaisuuteen. (Hilli 2018.)

Opinnäytetyön toimeksiantaja on Kotkan kaupunki. Opinnäytetyön tutkimus toteutetaan Kotkan kaupungin neljässä eri varhaiskasvatusyksikössä. Yksiköt tutkimusta varten löysi Kotkan kaupungin varhaiskasvatuksen kehittämissuunnittelija.

Opinnäytetyö vastaa työelämän kehittämistarpeeseen siten, että sen myötä varhaiskasvattajat saavat lisää tietoa tunnetaitojen ja vertaissuhteiden tukemisen tärkeydestä sekä erilaisista tukemisen keinoista ja toimintatavoista. Ammatillisen kehittymisen kannalta on tärkeää saada tietoa siitä, miten kasvattaja voi omalla toiminnallaan tukea lasten tunnetaitoja ja vertaissuhteita ja niiden kehittymistä. Erilaiset arkiset tilanteet ovat hyviä hetkiä opettaa lapsille tunnetaitoja, mutta varhaiskasvattajan tulee kuitenkin olla tunneälykkäästi soveltava ja ymmärtää lasten vertaiskulttuuria (Köngäs 2019, 184). Vertaissuhteista lapsi saa kokemuksia erilaisista tunteista ja vertaiset kehittävät lapsen sosiaalisia taitoja (Neitola 2013, 104).

Opinnäytetyö aloitetaan esittelemällä ensin teoreettinen viitekehys. Teoreettinen viitekehys aloitetaan kertomalla varhaiskasvatuksesta, varhaiskasvatussuunnitelman perusteista sekä avataan Kotkan kaupungin varhaiskasvatussuunnitelmaa. Tämän jälkeen käydään läpi tunnetaitoja, vertaissuhteita ja aikaisempia tutkimuksia. Teoreettisen viitekehysten jälkeen avataan tutkimuksen toteutusta, tuloksia, johtopäätöksiä ja lopuksi pohdintaa.

2 VARHAISKASVATUS

Tässä luvussa käsitellään varhaiskasvatusta. Ensin käydään läpi, mitä on varhaiskasvatus, sen jälkeen varhaiskasvatuksen perusteita sekä Kotkan kaupungin varhaiskasvatussuunnitelmaa.

Varhaiskasvatus tarkoittaa kokonaisuutta, johon kuuluvat suunnitelmallinen ja tavoitteellinen kasvatus sekä hoidon ja opetuksen muodostama kokonaisuus. Näissä asioissa painottuu vahvasti pedagogiikka. Varhaiskasvatukseen kuuluvat ikävuodet 0–6, eli vuodet vauvaiästä koulun aloittamiseen asti. Varhaiskasvatus kuuluu osaksi suomalaista koulutusjärjestelmää ja se on merkityksellinen kasvun ja oppimisen kannalta. (Mitä on varhaiskasvatus? 2021.)

Varhaiskasvatustalain mukaan varhaiskasvatuksen tavoitteena on tukea lapsen edellytyksiä oppimiselle ja elinikäisen oppimisen edistämiseksi. Tavoitteena on myös taata lapselle turvallinen, terveellinen, kehittävä ja oppimista edistävä kasvatusympäristö. Varhaiskasvatuksessa täytyy mahdollistaa pysyvät vuorovaikutussuhteet lapsen ja henkilöstön välillä sekä turvata lasta kunnioittava toimintatapa. Varhaiskasvatuksessa edistetään yhdenvertaisuutta ja sukupuolten tasa-arvoa. Jokaisella lapsella tulee olla yhdenvertaiset mahdollisuudet varhaiskasvatukseen. Varhaiskasvatuksessa edistetään lapsen toimimista vertaisryhmässä, kehitetään lapsen yhteistyö- ja vuorovaikutustaitoja ja opastetaan lapsi eettisesti vastuulliseen ja kestävään toimintaan sekä muiden ihmisten kunnioittamiseen. (Varhaiskasvatustalaki 13.7.2018/540, 3. §.)

2.1 Varhaiskasvatustalain suunnitelman perusteet

Varhaiskasvatus on yksi yhteiskunnallisista palveluista. Varhaiskasvatuksen tärkein tehtävä on lapsen kasvun, kehityksen ja oppimisen kokonaisvaltainen edistäminen yhteistyössä lapsen huoltajien kanssa. Opetushallitus on antanut valtakunnallisen määräyksen varhaiskasvatustalain perusteella suunnitelmien laatimisesta eli varhaiskasvatustalain suunnitelman perusteet. Varhaiskasvatusta toteutetaan paikallisten ja lasten varhaiskasvatustalain suunnitelmien pohjalta. (Varhaiskasvatustalain suunnitelman perusteet 2018.)

Fyysinen, psyykinen ja sosiaalinen turvallisuus ovat asioita, joista pidetään huolta varhaiskasvatuksessa. Aikuisilla on keskeinen rooli lasten sosiaalisten ja emotionaalisten taitojen harjoittelussa ja kehittämisessä. Varhaiskasvatuksessa harjoitellaan lasten kanssa tunnistamaan erilaisia tunteita, käsittelemään niitä ja ratkaisemaan rakentavasti ristiriitoja. (Varhaiskasvatustalain suunnitelman perusteet 2018.)

2.2 Kotkan kaupungin varhaiskasvatustalain suunnitelma

Kotkan varhaiskasvatustalain suunnitelma 2019 pohjautuu opetushallituksen hyväksymiin varhaiskasvatustalain suunnitelman perusteisiin. Varhaiskasvatustalain suunnitelma laaditaan koko kunnalle, joka mahdollistaa yhdenvertaiset edellytykset varhaiskasvatukseen osallistuvien lasten kehitykselle, oppimisella sekä kasvulle. Jokaisella Kotkan varhaiskasvatuksen yksiköllä on yksikkökohtaiset varhaiskasvatustalain suunnitelmat. (Kotkan varhaiskasvatustalain suunnitelma 2019.)

Kotkan kaupungin varhaiskasvatussuunnitelmassa mainitaan, että varhaiskasvatuksessa käytetään tunnetaitoja ja sosiaalisia taitoja kehittäviä opetusohjelmia ja materiaaleja. Varhaiskasvatuksen työntekijät tukevat lasten vertaissuhteiden syntymistä. Lapsia rohkaistaan hyvään vuorovaikutukseen muiden kanssa sekä toimimaan ryhmässä. (Kotkan varhaiskasvatussuunnitelma 2019.)

Varhaiskasvatuksessa myös suositaan pienryhmäpedagogiikkaa, koska tällöin kasvattajalla on enemmän mahdollisuuksia antaa lapselle henkilökohtaisempaa tukea. Pienryhmäpedagogiikka toteutuu toimintana ja vuorovaikutuksena pienissä ryhmissä. Pienryhmäpedagogiikkaa suositaan, koska se vahvistaa kasvattajan läsnäoloa ja mahdollistaa lasten osallisuuden. Pienryhmissä toiminta ja vuorovaikutus on suunniteltua, jolloin vuorovaikutuksen toteutumista tuetaan tietoisesti. Pienryhmätoiminnassa kasvattajat pystyvät herkemmin havainnoimaan sekä onnistumiset että epäkohdat ja antamaan niistä palautetta. (Kotkan varhaiskasvatussuunnitelma 2019.)

3 TUNNETAIDOT

Ihminen tuntee paljon erilaisia tunteita. Tunteet herättävät meissä ihastumista, liikuttavat ja koskettavat. Välillä taas tunteet saavat meidät raivostumaan. Ihminen saattaa ali- tai ylireagoida tunteisiin, koska ei tiedä miten suhtautua niihin. Erilaiset kokemukset herättävät meissä erilaisia tunteita ja tunteet ovat myös tärkeä osa kokemaamme. (Jääskinen 2017, 11.)

Tunnetaidoiksi kutsutaan kykyä ymmärtää ja havaita omia tunteitaan sekä kykyä lukea toisten tunteita (Kirves & Stoor-Grenner 2010, 24). Erilaiset tunteet tuovat rikkautta jokaisen elämään. Tunteet ovat todella merkittävässä asemassa, kun kyse on ihmisten välisestä vuorovaikutuksesta. Jokainen ihminen jo lapsesta asti tarkkailee toisten tunteita ja reagoi niihin. (Nurmi ym. 2015, 115.)

Tunteiden hallinta muokkaantuu ihmisen elämän aikana. Siihen sisältyy omien tunteiden säätely, ilmaiseminen ja ymmärtäminen. Tunteiden hallintaan kuuluu myös toisten tunteiden ymmärtäminen. Tunteiden hallinnan osaaminen näkyy

lapsen käyttäessä omia tunteita ollessaan toisen lapsen kanssa vuorovaikutuksessa. Lapsen kehittyminen ja oppiminen ensimmäisen kuuden vuoden aikana on vauhdikasta. (Viitala 2014, 30–31.)

4 LASTEN TUNNETAIDOT VARHAISKASVATUKSESSA

Tässä luvussa käydään läpi lasten tunnetaitoja varhaiskasvatuksessa, paneudutaan 3–5-vuotiaiden lasten tunnetaitoihin, käydään läpi kasvattajan tuen merkitystä ja keinoja, joilla kasvattajat voivat tukea lasten tunnetaitoja ja niiden kehittymistä sekä lopuksi tunnetaitojen vaikutusta lapsen kehitykseen.

Pohjana tunnetaitojen opettelussa kuuluisi olla tunnerehellisyys (Huilla & Isokoski 2013). Tunnerehellisyys tarkoittaa aitojen tunteiden ilmaisua (Haapsalo ym. 2016, 16). Lähtökohtana tunnerehellisyydelle on puhua avoimesti siitä, miltä tuntuu. Lasten kohdalla täytyy huomioida lapsen ikätaso ja on kerrottava lapselle rehellisesti tunteista siten, että lapsi ymmärtää. Tunnerehellisyys on väline vuorovaikutuksen vahvistamiseen kasvattajan ja lasten välillä. (Huilla & Isokoski 2013.) Lapsen kuuluu saada kasvattajalta vastaan aitoja tunteita sekä lapsella tulee olla lupa kokea erilaisia tunteita. Sallittuja ja kiellettyjä, oikeita ja vääriä tunteita ei ole. Tunnerehellisyys on lapselle luonnollista, ellei lasta ole opetettu piilottamaan tunteitaan. Kasvattajan kuuluu tiedostaa omat tunteensa, jotta hän pystyy tunnistamaan lapsen tunteita ja vastaamaan niihin. Lapsi tulee toimeen omien tunteidensa kanssa ja säilyttää positiivisen käsityksen itsestään ja elämästään, jos hän saa tuntea kaikenlaisia tunteita. (Haapsalo ym. 2016, 17.)

Kaikki lapsen kokemat tunteet ovat tarpeellisia. Lapsella tulisi olla lupa tuntea kaikkia erilaisia tunteita ja harjoitella tunnetaitoja. Harjoittelemalla tunnetaitoja lapsi oppii ymmärtämään omia ja myös muiden tunteita sekä oppii ilmaisemaan omia tunteitaan. Tunnetaidot ovat myös tärkeä pohja kaverisuhteille, koska ne tukevat vuorovaikutustaitojen kehittymistä. Lapsen tunnetaidot kehittyvät vuorovaikutuksessa muiden kanssa. (Haapsalo ym. 2020, 76.)

Pieni lapsi ei vielä välttämättä tunnista tai ymmärrä omia tunteitaan. Silloin kun lapselle opetetaan tunnetaitoja, niin hänelle opetetaan käyttäytymisen hallintaa, eikä tunteiden hallintaa. Hyvänä esimerkkinä toimii vihan tunne. Vihan

tunne on sallittua, mutta lapsi ei sen takia voi loukata itseään tai muita. Lapsella tulisi olla vaihtoehtoinen tapa toimia. (Haapsalo ym. 2020, 76.)

4.1 3–5-vuotiaiden lasten tunnetaidot

Kolmevuotiailla lapsilla riittää runsaasti virtaa. Lasten aivot käyvät kaksi kertaa nopeammin kuin aikuisten. Neljävuotiaan aivot vastaanottavat helposti uusia tunteita ja sitä aikuisten kannattaa hyödyntää tunnekasvatuksessa. Neljävuotiaalla lapsella on taitoa keskittyä, keskustella ja muistaa oppimansa. Tarinoiden avulla neljävuotiaita lapsia on helppo opastaa tunnetaitojen pariin. Nelivuotiaalla on jo syntynyt omia reagoititapoja negatiivisiin asioihin, mutta aikuisen tuen avulla voi lapsi löytää parempia keinoja tunteiden säätelyyn. (Köngäs 2019, 93–94.)

Kun lapsi alkaa itsenäistyä äidistä myös minäkäsitys kasvaa ja lapsi joutuu kohtaamaan paljon erilaisia tunteita. Siksi 4–5-vuotias omaa suuren tunnevaraston. Sanojen ja kehon avulla 3–5-vuotias lapsi pystyy ilmaisemaan tunteitaan monipuolisesti. Lapsi purkaa tunnekokemuksiaan peuhaamisen, mielikuvituksen ja leikin avulla. 3–5-vuotiaan mielen sisäinen tunnesäätely ei ole vielä niin kehittynyt, joten luonnollisempi reagoititapa pettymyksiin on esimerkiksi maahan itkemään heittäytyminen tai epäonnistuneen piirustuksen repiminen. (Jääskinen 2017, 75.)

4.2 Kasvattajan tuen merkitys tunnetaidoissa

Lapsen tunnetaitojen kehityksen merkittäviä tukijoita ovat varhaiskasvattajat. On yleistä, että lapsen tunnetaitojen vaikeudet, ongelmat ja käyttäytymisen hallinnan puute näkyvät jo varhaiskasvatusikäisellä lapsella. Lapsen tunnetaidot joutuvat erityisesti koetukselle päiväkotien isojen lapsiryhmien vuoksi. Jos lapset eivät saa tunnetaitoihinsa tarpeeksi tukea, saattavat lapset tulla esimerkiksi yksinäisiksi, kiusatuiksi, syrjityiksi sekä toisia kiusaaviksi tai häiritseviksi. (Määttä ym. 2017, 7–8.)

Lapsen on tärkeää saada tukea varhaiskasvatuksen ammattilaiselta omien tunteiden nimeämiseen, ymmärtämiseen ja siihen, mistä tunteet johtuvat. Jotta lapsi oppisi tunnetaitoja, hän tarvitsee turvallista ja hyvää vuorovaiku-

tusta. Varhaiskasvattajan tehtävä on rohkaista lasta kuvailemaan omia tunteitaan ja auttaa sanoittamaan niitä. On tärkeää antaa tilaa lapsen erilaisille tunteille. (Haapsalo ym. 2020, 76.)

Lapsi tarvitsee varhaiskasvattajan ohjausta tunteiden kehittämisessä sekä tunteiden kohtaamisessa, säätelyssä ja niiden kanssa toimimisessa. Kasvattajan omat tunteet näyttävät myös lapselle esimerkkiä, mitä tunteita tietynlaiset tilanteet herättävät. (Jääskinen 2017, 106; Denham ym. 2012, 139.) Kasvattaja luo turvallisen ympäristön, jossa lapsi saa ilmaista itseään vapaasti. Kasvattajan ja lapsen välille voi syntyä emotionaalinen yhteys eli tunnetuki. Kasvattajan tulee olla kuitenkin sinut oman tunne-elämänsä kanssa, jotta pystyy antamaan tukea lapselle. (Jääskinen 2017, 77; Kajamies ym. 2016, 165.) On tärkeää, että kasvattaja on myös kosketuksessa omiin tunteisiinsa ja on kehittänyt omia tunnetaitojaan, jotta hänellä on kyky ymmärtää ja toimia lapsen tunnetilanteissa inhimillisesti vahvistaen lapsen tunnetaitoja. Jotta lapsi oppii, miten tunteiden kanssa voi toimia ja miten niitä voidaan ilmaista, tarvitaan kasvattajan ohjausta. (Jääskinen 2017, 106.)

Lasten tunnetaitojen tukemisen keinot

Tunnetaidot näkyvät tunteiden säätelynä, tunnistamisena, käsittelynä, purkamisena, sietämisenä sekä ilmaisemisena. Lapsi oppii tunnetaitoja parhaiten tutkimalla, kokeilemalla ja harjoittelemalla niitä arjessa. (Jääskinen 2017, 168–172.) Kasvattajalla on merkittävä rooli lapsen oppimisessa, sillä hän näyttää lapselle esimerkkiä omalla toimimisella ja käyttäytymisellään sekä ohjaa myönteisiin valintoihin (Sandberg 2021, 173; Jääskinen 2017, 168–172). Tunnetaitojen tukemiseen on olemassa erilaisia menetelmiä, joita kasvattajat voivat hyödyntää. Tunteiden nimeämisessä, hyväksymisessä ja tunnistamisessa toimivat työvälineenä konkreettiset materiaalit esimerkiksi kuvat, esineet ja tunnekortit. Lisäksi voidaan hyödyntää erilaisia ohjelmia ja opetusmateriaaleja. (Kotkan varhaiskasvatussuunnitelma 2019.)

Lapsen mieleen jäävät paremmin koetut tunteet, omat oivallukset ja yhdessä tekeminen, kuin pelkät sanat ja neuvot. Ymmärryksen ja lempeyden avulla kasvattaja ohjaa lapsen tunteita. Kun aikuinen harjoittelee lapsen kanssa tun-

netaitoja, tarkoituksena on tutkia tunnetiloja ja tuntea itsensä hyväksytyksi. Lisäksi lapsi saa harjoittelusta tukea erilaisten tunnetilojen kanssa toimiseen arjessa. (Jääskinen 2017, 168–172.) Kasvattajan antamalla positiivisella tunteella on yhteys lapsen myönteiseen kehitykseen sekä oppimiseen. Lapset, joille on tarjottu positiivista tunnetukea kykenevät paremmin itsehillintään ja ovat enemmän itseohjautuvia kuin ne lapset, joille ei ole tarjottu tunnetukea ollenkaan. Käytösongelmien syntyminen voi johtua siitä, että lapsi ei ole saanut positiivista tunnetukea. (Kajamies ym. 2016, 165.)

4.3 Tunnetaitojen vaikutus lapsen kehitykseen

Lapsen kehityksen kannalta on merkityksellistä opettaa varhaisessa vaiheessa käsittelemään vaikeita tunteita, nimeämään tunnekokemuksia ja ohjaamaan omia tunnereaktioita. Lapsi, joka osaa ilmaista omia tunteitaan avoimesti oppii paremmin, kuin lapsi, joka piilottaa tunteensa niiden olevan epäsoivia tilanteeseen. (Köngäs 2019, 182.)

Se, miten tietoinen on omista tunteistaan vaikuttaa sosiaalisiin taitoihin, sosiaaliseen pätevyyteen ja tovereiden hyväksyntään. Tutkimukset kertovat, että tunnetaitojen opettelu on parantanut sosiaalisia suhteita ja taitoja sekä vähentänyt sosiaalista ahdistuneisuutta. Tunnetaidoilla on paljon vaikutusta ihmisen kehitykseen. Tunnetaidot vaikuttavat esimerkiksi sosiaaliseen kyvykkyyteen ja kouluasuoriutumiseen, kykyyn jakaa omastaan, taitoon auttaa muita, ratkaisukeskeisyyteen eli tunteeseen omasta kyvystä ratkaista ongelmia, kykyyn pyytää tunne-elämän pulmissa apua ja neuvoa, terveyteen aikuisiällä, työuran kehittymiseen, päihteiden käytön määrään sekä väkivallattomuuteen. (Tunteesta tunteeseen – ihmismielen tarina kuvin ja sanoin 2021.) Tunnetaitojen opettaminen on pitkällä ajanjaksolla myös akateemisen oppimisen ja koulutuksen tukemista (Köngäs 2019, 182).

5 SOSIAALISET TAIDOT

Sosiaalisilla taidoilla tarkoitetaan sellaista käyttäytymistä, joka johtaa tilanteissa positiivisiin sosiaalisiin kanssakäymisiin, esimerkiksi kun lapsi pääsee leikkiin mukaan tai haluttu toiminta jatkuu eikä lopu kesken. Tällaisia taitoja

ovat muun muassa empaattisuus, kyky yhteistoimintaan, selkeään kommunikaatioon sekä tunteiden, kuten aggression oikeanlainen ilmaisu. (Lyytinen ym. 1998, 126–127.)

Lapsi, joka osaa vuorotella leikissä mutta samaan aikaan pitää omia puoliaan, on todennäköisesti suositumpi kuin sellainen lapsi, joka ei osaa tehdä kompromisseja (Lyytinen ym. 1998, 126–127). Tämä tarkoittaa sitä, että vähemmän suosittuja muiden lasten keskuudessa ovat ne lapset, joilla on tunteiden säätelykyvyn kanssa ongelmia (Määttä ym. 2017, 7–8). Oikeanlaisten sosiaalisten strategioiden valitseminen tilanteeseen edellyttää sosiokognitiivisia taitoja, joita ovat kyky tehdä tarkkoja havaintoja muiden tunteista, ajatuksista, aiko- muksista sekä kykyä arvioida ja ennakoida oman käyttäytymisen sosiaalisia seuraamuksia. (Lyytinen ym. 1998, 126–127.)

6 LASTEN VERTAISUHTEET VARHAISKASVATUKSESSA

Tässä luvussa käydään läpi lasten vertaissuhteita varhaiskasvatuksessa. Pa- neudutaan 3–5-vuotiaiden lasten vertaissuhteisiin ja käydään läpi kasvattajan tuen merkitystä lasten vertaissuhteissa sekä keinoja, joilla kasvattajat voivat tukea lasten vertaissuhteita ja lisäksi käydään läpi lasten vertaissuhteiden vai- kutusta lapsen kehitykseen.

Vertaissuhteet tarkoittavat niitä suhteita, joita lapsi luo toiseen suunnilleen sa- manikäiseen ja samalla tasolla olevaan lapseen. Vertaisilla tarkoitetaan heitä, jotka ovat suurin piirtein samalla tasolla sosiaalisessa, emotionaalisessa tai kognitiivisessa kehityksessä. (Salmivalli 2005, 15.) Lapsen hyvinvoinnin, kehi- tyksen ja vertaissuhteiden avulla voidaan havainnoida lapsen sosiaalisuutta. Normaalin kehityksen avulla lapselle syntyy sosiaalisia taitoja, jotka auttavat lasta selviytymään vertaissuhteista. Se edesauttaa lapsen hyvinvointia. Ver- taissuhteisiin sisältyy myös lapsen oppiminen ja kehitys. (Viitala 2014, 30–31.) Vertaissuhteet luodaan yleensä ensimmäistä kertaa päiväkodissa. Sillä tavoin lapsi oppii ylläpitämään ja rakentamaan vertaissuhteita sekä saamaan koke- muksia ryhmän jäsenenä olemisesta. Vertaissuhde määritellään vuorovaiku- tussuhteeksi. (Laaksonen & Repo 2017, 5.)

Vuorovaikutus tutun aikuisen kanssa on lapselle yleensä helppoa ja turvallista. Enemmän haasteita tuovat suhteet muihin lapsiin, koska ryhmässä pitäisi ansaita oma paikka ja kaveruus. Monelle lapselle tämä asia on paljon haastavampaa, kuin kasvattajat yleisesti tietävät. Ryhmässä lapset oppivat myös ryhmässä olemisen taitoja ja kumppanuutta. (Järvinen & Mikkola 2015, 30–31.) Lapsen asema vertaisryhmässä on erittäin merkityksellinen lapsen kehityksen kannalta. Lapsen asema omassa vertaisryhmässään vaikuttaa tiiviisti moniin eri kehittämisprosesseihin, esimerkiksi sosiaalisiin taitoihin, lapsen sisäisiin sekä ulkoisiin ongelmiin ja akateemiseen suoriutumiseen. (Neitola 2013, 107–108.) Lasten keskeiset suhteet vaikuttavat laajasti myös heidän tunteiden ja sosiaaliseen kehitykseensä (Neitola 2013, 107).

6.1 3–5-vuotiaiden lasten vertaissuhteet

3–5-vuotiailla lapsilla vertaissuhteet alkavat syvenemään ja niistä tulee yhä tärkeämpiä (Järvinen & Mikkola 2015, 31–32). Sen takia keskeinen kehitysympäristö suhteiden luomiseen on varhaiskasvatus (Haapsalo ym. 2020, 10). 3–5 vuoden ikäisenä lapsi jo kokee ryhmässä yhteenkuuluvuutta ja alkaa ymmärtämään sosiaalisten suhteiden pysyvyyttä (Nurmi ym. 2015, 62).

Vertaissuhteet ovat merkityksellisiä 3–5 vuoden iässä, sillä vertaissuhteista alkaa muodostumaan ystävyysuhteita. Ystävyysuhteet ovat niin sanotusti erityisiä vertaissuhteita. Ystävyysuhteet ovat läheisempiä ja niihin suhtaudutaan täysin eri tavalla. (Salmivalli 2005, 35.) Lapsen kehitykselle ystävyuden merkitys on suunnaton. Hyvät vertais- ja ystävyysuhteet vahvistavat lapsen itsetuntoa ja vuorovaikutustaitoja. Yhteenkuuluvuuden tunnetta lapset osoittavat monella eri tavalla esimerkiksi ystävää puolustetaan tarvittaessa, ystävän kanssa viihdytään lähekkäin, vaihdellaan mielellään keskenään leluja ja vaatteita ja toisen tunteisiin eläydytään. (Järvinen & Mikkola 2015, 31–32.)

6.2 Kasvattajan tuen merkitys vertaissuhteissa

Päiväkoti-iässä ongelmat vertaissuhteissa saattavat olla jo yleisiä. Kasvattajat ovat tärkeässä roolissa ryhmän muodostumisessa, koska jos he eivät ohjaa tietoisesti ja tavoitteellisesti ryhmän muodostumista, voi osa lapsista joutua torjutuksi ja kiusatuksi. (Järvinen & Mikkola 2015, 30–31.)

Kasvattajan kuuluu puuttua heti ryhmässä tapahtuviin negatiivisiin tapauksiin. Kasvattaja pystyy vaikuttamaan ryhmän dynamiikkaan pedagogisin valinnoin ja keinoin, esimerkiksi keskustelemalla yhdessä lasten kanssa siitä, mikä on oikein ja mikä on väärin. (Haapsalo ym. 2016, 28.) Kasvattaja omalla tekemisellään auttaa ratkaisemaan lasten välisiä konflikteja positiivisessa ja turvallisessa ilmapiirissä. Sillä tavoin lapset oppivat, että konfliktit ovat osa elämää ja ne ratkotaan yhdessä onnistuneesti. Kasvattajalla on suuri rooli lasten sosiaalisten taitojen tukemisessa. Hän voi nähdä kokonaiskuvan ryhmän toiminnasta ja pystyy suunnittelemaan toimintaa niin, että se tukee tasapuolisesti lasten vuorovaikutusta. Kasvattajan tehtävänä on myös tarvittaessa opastaa lasta leikkiin mukaan pääsemisessä. (Haapsalo ym. 2016, 32.) Kasvattaja myös edesauttaa vertaisryhmän turvallista ja myönteistä vuorovaikutusta (Kotkan Varhaiskasvatussuunnitelma 2019).

Lasten vertaissuhteiden tukemisen keinot

Vertaissuhdetaitoja on mahdollista oppia ja harjoitella (Laaksonen & Repo 2017, 7). Varhaiskasvattaja voi omalla toiminnallaan tukea lapsen vertaissuhteiden harjoittamista ja kehittymistä. Kasvattajalla tulee olla tarpeeksi tietoa lapsen yksilöllisistä vahvuuksista ja kehityskohteista, jotta hän pystyy tukemaan lapsen vertaissuhteiden kehittymistä. Kasvattajan tunnistuessa kehittymisen tarpeet, joissa lapsi tarvitsee erityistä tukea, on mahdollista kehittää lapsen vertaissuhdetaitoja. Ryhmässä toimimisen taitoja vahvistetaan auttamalla lasta ymmärtämään yhteisiä pelisääntöjä sekä antamalla lapselle palautetta toiminnastaan. (Laaksonen & Repo 2017, 7.)

Lapsen oma-aloitteisuus on merkittävässä roolissa vuorovaikutustaitojen harjoittelussa, joten kasvattajan tulisi tukea lasta kannustamalla ja turvallisten harjoittelutilanteiden mahdollistamisella. Palautteen antamisen ja vastaanottamisen tärkeyttä on myös syytä painottaa. (Laaksonen & Repo 2017, 7.)

Leikkihetkien järjestäminen on tärkeää, koska leikkihetket ovat monimuotoisia tapahtumia. Leikeissä opitaan toisten lasten taidoista, peilataan taitoja omiin ja lapset haastavat itseään ja toisiaan kokeilemaan uusia asioita. Leikeissä lapset ovat jatkuvassa vuorovaikutuksessa ympäristönsä kanssa. (Haapsalo ym. 2016, 48.)

Tukeminen alkaa jo siitä, kun ryhmässä aloittaa uusi lapsi. Kasvattajan tehtävä on mahdollistaa uudelle lapselle vertaissuhteiden luominen. Kasvattajan tehtävä on tukea ja kannatella lapsen sopeutumista ja yrittää helpottaa lapsen ryhmään asettumista. Tärkeintä on kuitenkin antaa lapselle riittävästi aikaa. Lapsi tarvitsee luottamuksen aikuiseen. Kasvattaja voi osallistua lasten välisiin leikkeihin ja havainnoida samalla ryhmän toimintaa ja prosesseja sekä välittömästi puuttua negatiiviseen toimintaan ryhmässä. (Haapsalo ym. 2016, 28.)

6.3 Vertaissuhteiden vaikutus lapsen kehitykseen

Vertaissuhteilla on ainutlaatuinen rooli lapsen kehityksessä. Lapsen vertaisryhmä ja kahdenkeskeiset ystävyysuhteet vaikuttavat lapsen sosiaalisiin kokemuksiin. Positiiviset vertaissuhteet tukevat lapsen kehitystä. Myönteiset kokemukset vertaisryhmästä luovat pohjaa positiiviselle vuorovaikutukselle ja hyvälle itsearvostukselle. Lapsen kokonaispersoonallisuus kehittyy hyvistä vertaissuhteista ja vertaisten avulla lapsi saa tukea oman identiteetin, minäkuvan ja itsearvostuksen muodostumiseen. Myönteiset kokemukset kavereista ja myönteinen ilmapiiri ryhmässä voivat vähentää lapsen negatiivista käyttäytymistä. (Neitola 2013, 103–104.)

Myönteisen kokemuksen ulkopuolelle jääminen voi altistaa lasta sopeutumisongelmille. Heikko sosiaalinen asema ryhmässä sekä vertaissuhdeongelmat voivat vanhemmalla iällä johtaa mielenterveysongelmiin, huonoon opintomenestykseen sekä negatiiviseen ajattelutapaan koulua kohtaan. Ryhmään kuuluminen ja positiivinen ilmapiiri voivat edesauttaa lapsen sosiaalista ympäristöä ja lapsen käyttäytymistä muita kohtaan (Neitola 2013, 103–104.)

Tunnetaitojen ja vertaissuhteiden yhteys

Ikätovereilla on suuri merkitys, sillä heidän avullaan lapsi saa tärkeää tietoa itsestään. Jos lapsella on suuret puutteet tunteidenkäsittelytaidoissa, niin hän ei pysty hyötymään kovin tehokkaasti muiden lasten seurasta. Tällaisella lapsella ryhmätilanteet saattavat epäonnistua. (Tunteesta tunteeseen – ihmismielen tarina kuvin ja sanoin 2021.)

Lapsi voi oppia ryhmän avulla havaitsemaan, kuinka toisetkin lapset tuntevat samalla tavalla kuin hän itse. Ryhmässä koetut ja jaetut tunteet kehittävät lapsen empatiakykyä, mikä auttaa huomaamaan, miltä toisesta tuntuu. Lapsi havaitsee helposti ryhmässä vallitsevat tunteet. (Haapsalo ym. 2020, 17.)

Ryhmätoiminta päiväkodissa antaa hyvän mahdollisuuden tunnetaitojen opettamiseen. Tähän mennessä opettamista on tapahtunut vain satunnaisesti esimerkiksi erilaisten riitojen selvittelyssä, satujen lukemisessa ja kertomisessa ja muiden lukutuokioiden yhteydessä. Tunnetaitojen opettaminen ei ole ollut kovinkaan systemaattista. Sosiaaliset taidot edellyttävät tunnetaitoja ja ne ovat erittäin merkityksellisiä elämänhallinnan sekä oman, että lähipiirin hyvinvoinnin kannalta. Tästä syystä tunnetaitojen opettaminen on tullut opetussuunnitelmaan ja sen kuuluisi olla järjestelmällistä. (Tunteesta tunteeseen – ihmismielen tarina kuvin ja sanoin 2021.)

7 AIKAISEMMAT TUTKIMUKSET

Tässä luvussa käsitellään aikaisempia tutkimuksia tunnetaidoista ja vertaissuhteista. Tutkimuksia, joissa käsiteltäisiin molempia aiheita, löytyi vähän. Sen sijaan tutkimuksia, joissa aiheita käsitellään erikseen, löytyy useampia.

Hannolainen ja Virtanen (2019) ovat tehneet opinnäytetyön nimeltä Lasten vertaissuhdetaitojen tukeminen varhaiskasvatuksessa. Sen tarkoituksena oli kehittää päiväkodin työntekijöiden taitoja ja osaamista tukemalla lasten vertaissuhteita lapsiryhmässä. Opinnäytetyön tavoitteena oli osallistaa työntekijöitä havainnoimaan sekä peilaamaan omaa toimintaansa lasten vertaissuhteiden tukemisessa ja sillä tavoin löytämään omat kehittämisen tarpeensa. Opinnäytetyön tuotoksena syntyi materiaalipankki lasten vertaissuhteiden tukemiseksi.

Rantanen ja Ylhäinen (2020) ovat tehneet opinnäytetyön siitä, millä keinoin kasvattaja voi tukea lapsen vertaisvuorovaikutusta päiväkodissa. Sen tarkoituksena oli tutkia, miten kasvattajat voivat tukea päiväkodissa lasten välistä vertaisvuorovaikutusta ja mitkä tekijät estävät sen toteutumista. Opinnäytetyö oli tehty kirjallisuuskatsauksena. Opinnäytetyön tuloksista selvisi, että vertais-

vuorovaikutuksien tukeminen on tärkeää ja kasvattajan olisi tarpeellista tunnistaa lapsen yksilöllisen tuen tarpeet ja vastata niihin toiminnallisella tekemisellä. Kasvattajan tulisi tukea myös lapsen leikki-, tunne- ja sosiaalisia taitoja. Tuloksissa merkittävässä roolissa olivat myös suunniteltu pedagoginen toiminta, havainnointi, oppimisympäristö, monialainen yhteistyö ja pienryhmät. Opinnäytetyön mukaan kasvattajan asenteella on suuri vaikutus siihen, että laadukas vertaisvuorovaikutus lasten kesken toteutuisi.

Väätäinen (2019) on tehnyt opinnäytetyön nimeltä Lapsen tunnetaitoja tukevat tekijät varhaiskasvatuksessa. Opinnäytetyön tarkoituksena oli lisätä kasvattajien tietämystä lapsen tunnetaitojen tukemisesta varhaiskasvatuksessa. Opinnäytetyö oli tehty kuvailevana kirjallisuuskatsauksena. Opinnäytetyön tuloksissa selvisi, että lapsen tunnetaitojen kehittymiseen vaikuttavat monet tekijät erityisesti lapsen ja varhaiskasvattajan välinen vuorovaikutussuhde, menetelmälliset keinot ja oppimisympäristön merkitys sekä lapsen kiintymyssuhde ja vuorovaikutussuhde vanhempaan.

Lahdenperä (2018) on tehnyt opinnäytetyön tunnetaitoja varhaiskasvatukseen. Opinnäytetyön tarkoituksena oli kehittää toiminnallinen työväline, jonka avulla lasten kanssa voisi harjoitella tunnetaitoja. Opinnäytetyö on tehty tietoperustaisesti. Siinä kerrotaan pääasiallisesti lapsen tunnetaitojen kehittymisestä ja aikuisen roolista niiden tukemisessa. Opinnäytetyössä korostetaan aikuisen tuen merkitystä lapsen tunnetaitojen kehittymiselle ja tutkija kertoo kokevansa aiheen tärkeäksi ja ajankohtaiseksi.

Hilli (2018) on tehnyt opinnäytetyön Kiva päivä päiväkodissa! Lasten sosiaalisten ja tunnetaitojen tukeminen. Opinnäytetyön tarkoituksena oli lisätä varhaiskasvattajien tietämystä erilaisista lasten sosiaalisten ja tunnetaitojen tukemismenetelmistä. Opinnäytetyö oli tehty integroitavana kirjallisuuskatsauksena. Opinnäytetyön tuloksissa selvisi, että varhaiskasvattajilla oli monia keinoja tukea lapsia sosiaalisissa- ja tunnetaidoissa. Tuloksista pystyttiin päätellä, että varhaiskasvattajilla on erilaisia ohjelmia oman työn tukena tukiessaan lapsia sosiaalisissa- ja tunnetaidoissa.

8 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS

Tässä luvussa esitellään opinnäytetyön toteutus, tarkoitukset, tavoitteet sekä tutkimuskysymykset. Tämän jälkeen kerrotaan laadullisesta tutkimusmenetelmästä, aineistonkeruumenetelmästä ja aineistonkeruun vaiheista. Lopuksi avataan aineiston analyysimenetelmää ja kuvataan analyysin vaiheet.

Opinnäytetyön suunnittelu alkoi joulukuussa 2020. Tammikuussa 2021 otettiin yhteyttä Kotkan kaupungin varhaiskasvatuksen kehittämissuunnittelijaan. Tutkijat pohtivat etukäteen kiinnostavia ajankohtaisia aiheita opinnäytetyölle. Kehittämissuunnittelija poimi ehdotetuista aiheista sopivimman, jonka jälkeen sovittiin opinnäytetyön aihe. Kotkan kaupungista tuli tämän opinnäytetyön toimeksiantaja. Opinnäytetyösuunnitelman kirjoittaminen alkoi tammikuun 2021 lopussa. Opinnäytetyön suunnitelma esiteltiin suunnitelmaseminaarissa 16.3.2021. Opinnäytetyön suunnitelma palautettiin ja se hyväksyttiin huhtikuussa 2021. Opinnäytetyön sopimukset ja tutkimuslupahakemuksen (liite 1) allekirjoitukset ja lähetykset hoituivat huhtikuussa 2021. Tutkimuslupa saatiin huhtikuun lopussa 2021, jonka jälkeen alkoi aineistonkeruu. Aineistoa kerättiin toukokuusta kesäkuun loppuun ja litteroinnit tehtiin heinäkuussa. Aineiston analysointi aloitettiin heinäkuun lopussa ja se kesti syyskuun alkuun asti. Analyysin valmistuttua tutkimuksen tulokset ja johtopäätökset kirjattiin opinnäytetyöraporttiin. Oppinäytetyö lähetettiin tarkastettavaksi 28.9.2021 ja esiteltiin päättöseminaarissa 3.11.2021.

Tietoa etsittiin käyttäen erilaisia tietokantoja esimerkiksi Kyyti-kirjastoa, Kaakuri-kirjastoa ja Google Scholaria. Hakusanoina käytettiin muun muassa varhaiskasvatus, tunnetaidot, vertaissuhteet, lasten väliset suhteet, tunteiden säätely ja kasvattajan tuki. Lähteiksi pyrittiin valitsemaan mahdollisimman uutta aineistoa. Muutamat lähteet ovat kuitenkin yli kymmenen vuotta vanhoja, mutta silti oleellisia opinnäytetyön kannalta. Opinnäytetyön prosessin aikana osallistuttiin opinnäytetyöpajoihin, joissa tarkasteltiin opinnäytetyöraportin ulkoasua, tiedonhakua sekä lähdemerkintöjä. Opinnäytetyö käytettiin myös kielenhjauksessa, jossa tarkasteltiin suomen kielen kieliasua.

8.1 Tarkoitus, tavoitteet ja tutkimuskysymykset

Opinnäytetyön tarkoituksena oli kartoittaa, millaisilla keinoilla varhaiskasvattajat tukevat lasten tunnetaitoja ja vertaissuhteita sekä niiden kehittymistä. Tavoitteena on lisätä varhaiskasvattajien olemassa olevaa tietämystä tunnetaitojen ja vertaissuhteiden tukemisen tärkeydestä ja keinoista varhaiskasvatuksessa.

Opinnäytetyön tutkimuskysymykset ovat:

1. Miten kasvattajat tukevat lasten tunnetaitoja ja niiden kehittymistä?
2. Miten kasvattajat tukevat lasten vertaissuhteita ja niiden kehittymistä?

8.2 Laadullinen tutkimusmenetelmä

Tutkimusmenetelmänä käytettiin laadullista tutkimusta. Laadullinen tutkimus eli kvalitatiivinen tutkimus tarkoittaa tutkimuksen menetelmäsuuntausta. Siinä pyritään ymmärtämään tutkimuskohteen ominaisuuksia, merkitystä ja laatua. (Laadullinen tutkimus 2015.)

Laadullisella tutkimusmenetelmällä tarkastellaan tutkimuksessa merkityksiä, jotka ovat ihmisten välisiä ja sosiaalisia. Merkityskokonaisuudet muodostuvat ihmisistä lähtöisenä toimintana, ajatuksina, tapahtumina ja päämäärien asettamisina. Menetelmän tavoitteena on saada ihmisten omat kuvaukset koetusta todellisuudesta. Kuvausten oletetaan sisältävän asioita, joita ihminen pitää tärkeinä ja merkityksellisinä. (Vilkkä 2015, 118.)

Haastattelu, kysely, havainnointi ja erilaisista dokumenteista koottu tieto ovat yleisimpiä laadullisen tutkimuksen aineistokeruumenetelmiä. Näitä menetelmiä voi käyttää yksitellen tai useampaa kerralla. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 83.)

Laadullisen tutkimusmenetelmän avulla saatiin laajasti kokemuksia ja näkemyksiä tutkimukseen. Tutkimuksessa oli tarkoituksena saada kokonaisvaltainen kuva kasvattajien tuen keinoista lasten tunnetaidoissa ja vertaissuhteissa sekä niiden kehittämisessä.

8.3 Tutkimusaineiston kerääminen

Aineistonkeruutapana tässä tutkimuksessa oli haastattelu. Haastattelumuodoiksi valikoitui teemahaastattelu ja se toteutettiin yksilöhaastatteluina. Teemahaastattelu on yksi haastattelun muodoista. Teemahaastattelussa käydään läpi keskustelunomaisesti erilaisia ennalta suunniteltuja teemoja ja haastateltava antaa haastattelussa oman kuvauksen kysytyistä kysymyksistä. (Vilkkä 2015, 124.) Aineistonkeruutavaksi valikoitui teemahaastattelu, koska sen avulla on helppoa rajata kysymyksen aihe tiettyyn teemaan, josta tietoa etsitään. Aineistonkeruutavaksi valikoitui myös yksilöhaastattelut. Yksilöhaastatteluiden avulla tutkimukseen sai paljon eri näkökulmia ja mielipiteitä opinnäytetyön aiheesta jokaiselta haastateltavalta.

Opinnäytetyötä varten etsittiin vapaaehtoisia haastateltavia soittamalla päiväkotien johtajille. Haastatteluihin kutsuttiin kasvattajia, jotka työskentelevät 3–5-vuotiaiden lasten ryhmissä. Johtajilta saatiin tarvittavat yhteystiedot ja tämän jälkeen otettiin yhteyttä haastateltaviin sähköpostitse. Jokaiselle haastateltavalle laitettiin sähköpostitse saatekirje (liite 4) haastatteluun osallistumisesta ja haastattelun aiheesta, koska haluttiin haastateltavien olevan tietoisia siitä, mistä aiheesta heiltä aiottiin kysyä kysymyksiä. Tärkeintä haastatteluissa on saada mahdollisimman paljon tietoa asiasta, jota tutkitaan. Tällaisessa tilanteessa on perusteltua antaa aiheet haastateltavalle hyvissä ajoin etukäteen. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 85.) Haastateltaville laitettiin myös sähköpostitse suostumuslomake, johon he pääsivät rauhassa tutustumaan ja jonka he saivat rauhassa allekirjoittaa (liite 5).

Haastattelukysymykset suunniteltiin etukäteen haastatteluja varten. Erilliselle tiedostolle kirjattiin haastattelurunko (liite 2 ja 3). Kysymyksiä jouduttiin hieman muokkaamaan ennen varhaiskasvatuksen lastenhoitajan haastattelua, sillä koettiin, että täysin samoja kysymyksiä kuin varhaiskasvatuksen opettajan haastatteluissa ei voitu käyttää. Haastattelun aikana pyrittiin siihen, että haastateltava kertoi ensin itse mahdollisimman paljon tietoa kysymyksiin ja tarvittaessa haastateltavalta kysyttiin lisäkysymyksiä, jotta saatiin varmasti mahdollisimman laajasti tietoa. Haastattelut pidettiin etänä Teams-ohjelman avulla, koska paikalle meneminen oli mahdotonta vallitsevan COVID-19-tilanteen ta-

kia. Jokainen haastattelu nauhoitettiin Teams-ohjelman ominaisuuksiin kuuluvan nauhurin avulla. Jokaiselta haastateltavalta kysyttiin erikseen lupaa nauhoitukseen ja kaikki haastateltavat allekirjoittivat (liite 5) suostumuslomakkeen. Haastattelut suoritettiin toukokuun ja kesäkuun aikana. Haastatteluiden kesto vaihteli 20 minuutista 40 minuuttiin.

8.4 Tutkimusaineiston analyysi

Aineiston analyysi toteutettiin sisällönanalyysillä, mikä tarkoittaa, että tutkimuksen aineisto kuvattiin sanallisesti (Vilkkä 2015, 163). Analysointia varten haastattelut litteroitiin tietokoneelle mahdollisimman sanatarkasti. Litterointi tarkoittaa aineiston purkamista kirjoitettuun muotoon. Litterointi on myös keskeinen osa laadullisen aineiston haltuunottoa ja analyysiprosessia. (Kallio s.a.) Litteroinnin tarkkuusasteeksi valikoitui peruslitterointi. Peruslitteroinnissa jätetään puheessa ilmenevät täytesanat sekä aiheen ulkopuoliset keskustelut litteroimatta. Yksilö- ja teemahaastattelut litteroidaan yleensä peruslitteroinnilla, koska puheen pääpaino on aiheen asiasisällössä. (Mettovaara 2016.)

Tutkimuksessa toteutettiin yhteensä kuusi haastattelua, joten haastattelut päätettiin jakaa puoliksi niin, että molemmat tutkijat litteroivat kolme haastattelua. Litteroitua aineistoa kertyi yhteensä 47 sivua fonttikoolla 12. Litteroinnin jälkeen aineistoa käytiin analysoimaan. Analyysi toteutettiin aineistolähtöisellä sisällönanalyysillä. Aineistolähtöisessä sisällönanalyysissä on kolme vaihetta, ensimmäinen on aineiston pelkistäminen, toinen on aineiston ryhmittely ja kolmas vaihe on teoreettisten käsitteiden luominen (Tuomi & Sarajärvi 2018, 122).

Aineiston analysointi aloitettiin niin, että litteraateista korostettiin eri väreillä eri teemoihin liittyvät virkkeet. Tämän jälkeen luotiin erillinen tiedosto, johon siirrettiin virkkeet ja ne asetettiin taulukkoon. Tämän jälkeen virkkeitä alettiin pelkistämään eli redusoidaan. Redusoinnin avulla aineistosta karsitaan kaikki, mikä ei ole olennaista tutkimuksen kannalta. Redusoinnin jälkeen pelkistetyt ilmaukset asetettiin uuteen taulukkoon allekkain ja niitä alettiin ryhmittelemään eli klusteroimaan. Klusterointivaiheessa pelkistetyt ilmaukset jaetaan alaluokkiin eli ne ryhmitellään sen mukaan, mitkä tarkoittavat samaa ja yhdistetään alaluokiksi. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 124.) Alaluokat muodostuivat pääosin

teemahaastattelurungon mukaisesti. Haastatteluista tuli kuitenkin myös uusia näkökulmia teemoihin, joten alaluokkia muodostui enemmän. Alaluokat kirjattiin samaan taulukkoon, minkä jälkeen siirryttiin abstrahointiin eli käsitteellistämiseen. Käsitteellistämisen avulla valitaan olennaisin tieto teoreettisten käsitteiden muodostamiseen. Teoreettisia käsitteitä muodostui neljä: tukemisen keinot, ryhmän toimintamuodot, kokonaisuus ja ammattitaidon kehittäminen.

Haastattelurungossa (liite 2 ja 3), suostumuslomakkeessa (liite 5) ja saatekirjeessä (liite 4) käytettiin käsitettä kaverisuhteet mutta haastatteluaineiston analysoinnin myötä huomattiin, että aineisto käsittelee lasten välisiä sosiaalisia suhteita ja taitoja laajemmin kuin käsite kaverisuhteet, joten opinnäytetyössä päädyttiin käyttämään vertaissuhteet-käsitettä.

9 TUTKIMUSTULOKSET

Tässä luvussa käydään läpi opinnäytetyön tutkimustuloksia. Opinnäytetyötä varten haastateltiin varhaiskasvatuksen opettajia ja lastenhoitajia neljästä eri Kotkan kaupungin päiväkodista. Yhteensä haastateltiin kuutta varhaiskasvattajaa. Alun perin tarkoituksena oli haastatella neljää varhaiskasvatuksen opettajaa ja kahta varhaiskasvatuksen lastenhoitajaa mutta sattuneista syistä alkuperäinen suunnitelma ei toteutunut, joten päädyttiin haastattelemaan viittä varhaiskasvatuksen opettajaa ja yhtä varhaiskasvatuksen lastenhoitajaa. Haastateltavilla oli työkokemusta varhaiskasvatuksessa työskentelystä 3–20 vuotta.

Tutkimustulokset esitellään tässä luvussa tutkimuskysymysten mukaisessa järjestyksessä. Haastatteluaineiston analysoinnin jälkeen esiin nousivat seuraavat pääteemat: Tunnetaitojen ja niiden kehittymisen tukemisen keinot, vertaissuhteiden ja niiden tukemisen keinot, ryhmän toimintamuodot, tunnetaidot ja vertaissuhteet kokonaisuutena sekä varhaiskasvattajien ammattitaidon kehittäminen.

9.1 Tunnetaitojen ja niiden kehittymisen tukemisen keinot

Ensimmäisen tutkimuskysymyksen avulla haluttiin selvittää millaisilla keinoilla varhaiskasvattajat tukevat lasten tunnetaitoja ja niiden kehittymistä. Ensimmäiseksi teemaksi nousi tukemisen keinot.

Aihe puhututti jokaista haastateltavaa. Aihe on tällä hetkellä erityisen ajankohdainen varhaiskasvatuksessa. Aiheen tärkeys ja kiinnostavuus nousi jokaisessa haastattelussa puheeksi, koska tunnetaidoilla on todella kauaskantoiset vaikutukset. Haastateltavat kokivat, että tunnetaidot ovat aiheena ”nousseet pinnalle” vasta viime vuosien aikana, noin viiden vuoden sisällä. Nykyään tunnetaitoihin paneudutaan enemmän kuin ennen ja tunnetaitoihin liittyviä materiaaleja ja keinoja on alkanut tulemaan enemmän.

No mä koen sen hirveen tärkeeks mutta minust tuntuu et se on aika uus juttu.

Koen tosi tärkeeks sen takia, että sil on hirveen kauaskantoiset vaikutukset kuintenkä lapsen tulevaisuuteen, että miten se oppii käyttämään ja näyttämään niit tunteitaan.

Varhaiskasvattajat kokivat, että tunnetaidoilla on vaikutus lapsen hyvinvointiin. Tunnetaitojen avulla lapsi oppii ilmaisemaan omia tunteitaan, hallitsemaan niitä, kanavoimaan negatiivisiakin tunteita oikein, säätlemään omia tunteitaan, ymmärtämään erilaisia tunteita, hän oppii asettumaan toisen asemaan ja ymmärtämään miltä itsestä ja toisesta tuntuu. Lapselle täytyy sallia tunteiden näyttäminen, koska se on tärkeää lapsen kehityksen kannalta.

Tunnetaitojen tukemisen keinoja tuli ilmi haastatteluissa useita erilaisia. Moni koki, että kasvattajan rooli ja läsnäolo on yksi tärkeimmistä tukemisen keinoista. Kasvattajat omalla toiminnallaan näyttävät lapselle esimerkkiä erilaisista tunteista. Lapselle on tärkeää antaa aikaa ja tilaa omien tunteiden käsittelyn kanssa. Kasvattajan tulee tukea lasta tunteiden käsittelemisessä ja selittää lapselle minkälaisia tunteita erilaiset tilanteet herättävät.

No tota ensimmäinen on tietenkin se, miten me kohdataan ne lapset eli tavallaan ihan sellainen puhe, katse, kosketus, semmonen sensitiivisyys siinä meidän työssä eli tavallaan sitä mallia mitä me näytetään tavallaan ja kuitenkin se, että me annetaan niille lapsille mahdollisuus näyttää niit tunteitaan sit me sallitaan ne tunteet, ne on must ehk ne tärkeimmät tavat.

Tunteiden sanoittaminen kuului jokaisen haastateltavan päivittäiseen keinoon tukea lapsen tunnetaitoja. Lapselle on tärkeää selittää mitä tunteita erilaiset tilanteet voivat herättää ja miksi. Lapsen kanssa myös pohditaan yhdessä, mi-

ten tunteesta voi selvitä. Kasvattajan on tärkeää huomioida lapsen hyvä käytös. Hyvän käytöksen kehut tuottavat lapselle hyvän olon tunteen ja se edesauttaa positiivista ajattelua.

Tosi paljon tehdään työtä myös sillä, että sanoitetaan sitä, että mä näen, että sinua harmittaa tai sitten sanoitetaan tietysti myös sitä kaverin tunnetilaa, että jos sä tönit niin kaverista tuntuu kurjalta.

Opetellaan tunnistamaan niitä tunteita ja sanoitetaan lapselle tunteita arjen tilanteissa sekä sitten pohdiskellaan ja keskustellaan yhdessä, että miten tulisi toimia.

Lapset, joilla on tunteiden säätelyssä haasteita, kaipaavat kasvattajalta ennakointia erilaisissa tilanteissa. Ennakointi erilaisissa tilanteissa ja tilanteen selittäminen tukevat lapsen tunnetaitojen säätelyn kehittymistä. Ennakoinnin avulla lapsi saa omaa aikaa käsitellä tulevaa tapahtumaa ja asennoitumaan asiaan uudelleen.

Voimakkaita tunteiden purkauksii pitää ennakoida koko ajan.

Kasvattajat kertoivat myös erilaisista haasteista, esimerkiksi lasten vaikeista tunnepuolen ongelmista, lasten tunnelukoista, tunteiden näyttämisen vaikeuksista ja lasten huonosta pettymyksen sietokyvystä. Tällaisissa haastavissa tilanteissa kasvattajat olisivat kaivanneet tukea ja apua.

Materiaalien käyttö

Haastateltavilla oli paljon tietoa erilaisista materiaaleista, vaikka itse materiaalia ei ollut välttämättä työpaikalla käytössä. Materiaalien määrän käyttö vaihtelee todella paljon yksiköiden välillä. Joissakin yksiköissä on hyvinkin paljon erilaista materiaalia, mutta joissakin yksiköissä ei ole paljon yhtään. Suuri osa kasvattajista käyttää kuitenkin omaa materiaalia, mikäli sellaista on, sekä internetistä tai kirjastosta löytyvää materiaalia. Suurin osa haastateltavista koki materiaalin käytön tärkeäksi päivittäisessä toiminnassa.

Ei, ei oo päivittäises käytös ei oo. Et ollaan niit käytetty et ne on ollu mun omat mut päiväkodil ei oo, ei oo niinku hirveesti mitään.

Meillä on päiväkodilla yhteistä materiaalia paljon, ja niitä saa sitten kaikki käyttää ja lainata.

Lasten tunnetaitojen kehittymistä tuetaan varhaiskasvatuksessa erilaisilla materiaaleilla ja menetelmillä. Esimerkiksi lapsi pystyy näyttämään päiväkotiin saapuessaan tunnetaitokuvien avulla, mikä tunne hänellä on juuri sillä hetkellä. Yhdellä haastateltavista on esimerkiksi päivittäisessä käytössä lapsien kanssa kaulassa roikkuvat väri- ja kuvakortit. Jokaisen lapsen kohdalla saattavat toimia erilaiset keinot, mutta kuvia on helppo hyödyntää useamman lapsen kanssa. Tunnetaitoja käsittelevien kirjojen avulla lapset pystyvät samaistumaan tarinassa seikkailevien hahmojen kokemuksiin tunteisiin ja kasvattajan kanssa voidaan käydä läpi, miten erilaisia tunteita tulisi käsitellä ja miltä tarinan muista hahmoista tuntuu. Tunnetaitokortit olivat myös tuttuja kaikille haastateltaville. Muita esimerkkejä materiaaleista olivat taitokortit, erilaiset kirjasarit esimerkiksi Fanni ja Molli, Ympyräiset sarjan kirjat ja kuvakortit, Huomaa hyvä -toimintakortit sekä Tatu ja Patu -kortit.

Meillä käytössä sellainen sadepilvi, iloinen aurinko ja surullinen aurinko, että ne on tavallaan niitä tunnetaitoja ja siitä lapsi sitten pystyy näyttämään, vaikka kun tulee aamulla, että millä tunteella tulee.

Paljon on materiaalia, että juuri päiväkodin kaikkii tällaisii draama välineitä millä sitten pystytään itse eri tunteita harjoittelemaan, tunnekortteja on monenlaisia käytössä ja sitten juuri internetistä löytyy teoriatietaa paljon.

Ryhmän toimintamuodot

Varhaiskasvatuksessa toteutetaan paljon pienryhmätoimintaa ja toimitaan myös yhdessä isossa ryhmässä. Haastatteluissa tuli ilmi, että tukemisen keinot vaihtelevat riippuen siitä toteutetaanko toimintaa pienryhmissä vai isossa ryhmässä.

No joo tietysti pienryhmässä sä pystyt huomioimaan vielä yksilöllisemmin lapset tavallaan ja sinulla on aikaa jokaiselle lapselle enemmän, mikä on hieno asia.

Suurin osa haastateltavista painotti pienryhmätoiminnan tärkeyttä. Pienryhmässä pystytään keskittymään paremmin erilaisiin tunnetaitoihin liittyviin teh-

täviin ja harjoituksiin. Pienryhmätoiminnassa kasvattaja pystyy myös puuttumaan mahdollisimman pian ja paneutumaan tarkemmin lasten välisiin ristiriitatilanteisiin sekä antamaan enemmän ohjausta lapsille tunteiden käsittelyssä.

Meillä aina lähestulkoon aamupäivät ollaan pienryhmässä, että meillä on kolme pienryhmää ja ollaan niissä. Tunnetaitoja mä oon aina harjoitellut pienryhmässä.

Suuremmassa ryhmässä tulee niin paljon enemmän odottelua ehkä tavallaan siitä se idea häviää.

Useampi haastateltava koki, että isossa ryhmässä on vaikeampaa puuttua yksilöllisesti lasten ristiriitoihin ja tunnepulmiin. Kasvattajat kuitenkin kokevat, että 3–5-vuotiaat lapset osaavat jo itse kertoa aikuiselle, jos heille tulee surullinen mieli tai muita tunteita.

9.2 Vertaissuhteiden ja niiden kehittymisen tukemisen keinot

Toisen tutkimuskysymyksen avulla haluttiin selvittää millaisilla keinoilla varhaiskasvattajat tukevat lasten vertaissuhteita ja niiden kehittymistä. Tässä käsitellään teemaa tukemisen keinot.

Haastatteluissa kävi ilmi, että vuorovaikutuksen sekä lasten välisten suhteiden tukeminen koettiin tärkeäksi. Varhaiskasvattajien mielestä lasten vertaissuhteet ja niiden tukeminen on tärkeää, koska niiden avulla lasten leikki-, kaveri-, ja sosiaaliset taidot kehittyvät, lapset oppivat ratkaisemaan keskenään erilaisia ristiriitoja ja kuuntelemaan toisia sekä saavat vertaisista turvaa. Lasten vertaissuhteet vaikuttavat haastateltavien mielestä myös koko ryhmän ilmapiiriin ja ryhmän toimintaan. Kasvattajan läsnäolo kaikissa tilanteissa on tärkeää tukemisen kannalta. Kasvattajan täytyy puuttua lasten välisiin ristiriitatilanteisiin ja selittää lapsille, miten toista tulisi kohdella. Haastatteluissa mainittiin, että kasvattajan tulisi varmistaa, ettei kukaan lapsista jää yksin leikin ulkopuolelle. Tämän varmistamiseksi haastateltavien mukaan kasvattajan tulisi havainnoida leikkutilannetta ja puuttua tilanteeseen mahdollisimman nopeasti.

Todella tärkeäksi koska siitä lapset saa turvaa, että on se joku kenen kanssa voi leikkiä.

Koen sen todella tärkeäksi.

Joo kyllä koen, että se on tosi tärkeä asia. Kaikilla olisi kavereita, että kukaan ei joutuisi tavallaan siihen tilanteeseen, että ei pääsisi leikkeihin mukaan.

Haastatteluissa tuli esille monenlaisia tukemisen keinoja, joita kasvattaja voi toteuttaa omalla toiminnallaan tukeakseen lasten välisiä vertaissuhteita. Tärkeä keino on aikuisen oma esimerkki, jota hän näyttää lapsille. Kasvattaja voi omalla käyttäytymisellään näyttää, miten hän esimerkiksi kohtelee omaa työkaveriaan samalla näyttäen lapsille, miten kaveria kuuluisi kohdella. Uusien vertaissuhteiden syntymisen tukemisen keinoja haastateltavat kertoivat olevan esimerkiksi leikkiparien vaihtaminen tai jopa arpominen. Lasten mielestä arvonnat on hauskoja ja haastattelussa kerrottiin, että leikkikaverin arpominen on ollut lasten mielestä mieluisaa. Näin lapset pääsevät tutustumaan ryhmän muihin lapsiin, joiden kanssa he eivät normaalisti välttämättä leikkisi yhdessä.

Me tehdään sellasiakin et me jaetaan lapsia niinku vaikka omassa pienryhmässä niin jaetaan leikkipareja ja ihan arvotaankin pareja. Tavallaan lapset joutuu vähän haastaa ku ei olenkaan se tuttu ja turvallinen kaveri vaan ihan joku toinen ihan vieras.

Haastatteluissa korostettiin kasvattajan osallisuutta lasten välisissä leikeissä. Kasvattaja voi opastaa lasta löytämään itselleen leikkikaverin ja tämän jälkeen ohjata heitä yhteiseen leikkiin. Aikuinen voi osallistua lasten leikkiin ja samalla luoda leikkiin juonta. Kasvattajan osallistuessa leikkiin mukaan hän pääsee neuvomaan lapsia erilaisissa pulma- ja ristiriitatilanteissa.

Aikuinen menee mukaan siihen ohjaamaan leikkiä – –

*Aikuiset on sitten mukana siellä touhuissa ja leikeissä ja tuke-
massa sitä porukkaa pääsemistä.*

Tärkeiksi vertaissuhteiden tukemisen keinoiksi nostettiin myös yhteiset hetket, eli erilaiset pelit pienissä ryhmissä ja piirustushetket, joihin voi osallistua monet lapset kerralla ja vaikkapa palapelien kasaaminen. Tällaisissa tilanteissa lapset harjoittelevat odottamaan omaa vuoroaan, vuorottelemaan ja jakamaan.

Uuden lapsen tukeminen

Haastatteluissa keskusteltiin uuden lapsen tukemisesta ryhmässä. Kun uusi lapsi aloittaa ryhmässä, on tärkeää mahdollistaa hänelle vertaissuhteiden luominen muihin ryhmän lapsiin. Vertaissuhteista lapsi saa ryhmään kuuluvuuden tunteen sekä tukea ja turvaa muista vertaisista.

Uuden lapsen saapuessa ensimmäinen vastaanotto on tärkeä. Kasvattaja ottaa lapsen vastaan ja luo turvallisen olon lapselle. Haastateltavien mukaan on tärkeää aloittaa heti lapsen saapumisesta luottamuksen rakentaminen.

Yksi tukemisen keinoista on lapsiryhmälle asian pohjustaminen. Haastattelussa tuli esille, että hyvä keino on ottaa lapsiryhmä koolle ja kertoa heille, että ryhmään on tulossa uusi lapsi ja yhdessä miettiä miten hänet voitaisiin ottaa vastaan. Kasvattaja osaa havainnoida kenen kanssa uusi lapsi voisi tulla toimeen ja ohjata lapsia yhteisiin leikkeihin ja peleihin. Yhteisen tekemisen ja leikkien avulla uusi lapsi tutustuu muihin ryhmän lapsiin. Haastateltavat kertoivat usein kasvattajan olevan alussa tiiviimmin uuden lapsen tukena. Toiset lapset tarvitsevat kasvattajalta paljon tukea, kun taas toiset vain ”sujahtavat” ryhmän mukaan.

Kyllähän siinä uuden lapsen kanssa pyritään paljon kannustamaan ja kyselemään, että mitä sinä haluaisit leikkiä ja mentäisiinkö tähän leikkimään ja sitten siellä on aikuinen useasti alkuun myöskin tarvittaessa mukana, riippuu tosi paljon myös lapsesta.

Ryhmän toimintamuodot

Lasten vertaissuhteiden tukemisen keinot vaihtelevat sen mukaan ollaanko isossa ryhmässä vai pienryhmässä. Haastatteluissa kerrottiin, että isossa ryhmässä järjestetään enemmän vapaata leikkiä. Lapset saavat itse päättää mitä he leikkivät ja kenen kanssa. Yleensä isossa ryhmässä lapsi valitsee sen oman tutun ja turvallisen leikkikaverin.

No isossa ryhmässä tietenkin musta tuntuu, että siinä kohtaa lapset enemmän valitsee sen oman kaverin koska siinä on enemmän mahdollisuuksii valita sitä kaveria.

Pienryhmiä suunniteltaessa kasvattajat pystyvät katsomaan etukäteen ketkä lapset tulevat mihinkin ryhmään. Pienryhmässä kasvattajat pääsevät paremmin tukemaan lasten välisiä vertaissuhteita. Kasvattajat kertoivat, että pienryhmässä ei välttämättä ole lapsen tuttua ja turvallista leikkikaveria, jolloin täytyy tehdä enemmän tuttavuutta muiden lasten kanssa. Tämän myötä lasten välille voi syntyä uusia vertaissuhteita. Kasvattajat kertoivat, että pienryhmässä toteutetaan enemmän ohjattua toimintaa ja silloin voi olla erilaisia leikkejä, joissa lapset tutustuvat toisiinsa paremmin.

– – pysty jakamaan niitä ryhmiä niin, että kuka pystyy, leikkii kenenkin kanssa. Kaikissa ryhmissä on tyttöjä ja poikia ja vähän samanikäisiä.

Pienryhmässä ei välttämättä satu olemaan just ketään sellaista lempi kaveria.

9.3 Tunnetaidot ja vertaissuhteet kokonaisuutena

Haastatteluaineiston analyysissä nousi esille teema tunnetaitojen ja vertaissuhteiden kokonaisuudesta. Haastatteluissa keskusteltiin siitä, onko tunnetaidoilla ja vertaissuhteilla yhteyttä toisiinsa. Haastateltavat kertoivat erilaisia esimerkkejä siitä, miten vertaissuhteissa lapset harjoittelevat paljon tunnetaitoja ja niiden säätelyä. Vertaissuhteiden kautta lapsi harjoittelee ymmärtämään toisten tunteita ja toisen asemaan asettumista. Erilaiset tilanteet vertaisten kanssa herättävät erilaisia tunteita, esimerkiksi iloa ja surua, joiden käsittelyä vertaisten kanssa harjoitellaan.

Siltä leikkikaverilta voi saada tukea, vaikka siihen harmitukseen ja sellaista empatiaa.

Hyvien tunnetaitojen avulla lapsi pystyy solmimaan uusia vertais- ja kaverisuhteita. Heikkojen tunnesäätelytaitojen myötä lapsi saattaa jäädä leikkien ulkopuolelle. Useampi haasteltava oli sitä mieltä, että jos lapsi ei hallitse tunteitaan tai käyttäytyy väkivaltaisesti muita kohtaan, voi käydä niin, etteivät toiset lapset halua enää leikkiä hänen kanssaan.

Kyllä mun mielestä ne, jotka osaa ottaa toisia huomioon, olla empaattisia niin ne pärjää muiden lasten kanssa, kun sä osaat tunnistaa tunteita ja säädellä niitä ja osaat lukea sitten toista lasta. Tunnistaa ja eläytyä hänen tunteisiin niin se on tosi tärkeä.

Haastateltavat olivat sitä mieltä, että sekä tunnetaitoja sekä vertaissuhteita tulisi tukea ja harjoitella varhaiskasvatuksessa tasavertaisesti, koska ne ovat hyvin tärkeä kokonaisuus.

9.4 Varhaiskasvattajien ammattitaidon kehittäminen

Analyysin myötä nousseista teemoista yksi on kasvattajan ammattitaidon kehittäminen. Yksi tunnetaitojen ja vertaissuhteiden tukemisen keinoista on kasvattajan ammattitaidon kehittäminen. Haastatteluissa tuli esille tunnetaitoihin ja vertaissuhteisiin liittyvien koulutuksien tarve. Jokainen haastateltava koki tunnetaitoihin ja vertaissuhteisiin liittyvän koulutuksen olevan hyödyllinen ja tärkeä. Koulutuksien avulla kasvattajat saisivat mahdollisesti apua ja neuvoa haastaviin tilanteisiin ja lisää tietoa materiaaleista ja keinoista.

No tota en erityisesti mitään semmosta yksilö nimenomaa tunnetaitoihin liittyen.

En ole saanut siihen mitään erillistä koulutusta mut et varmasti tarpeeseen se olisi.

Olis tietenki joo tärkeä, must tuntuu et hirveän paljon keskitytään liikuntakoulutukseen ja kun näähän on kuitenkin tosi tärkeet aiheet.

Tärkeäksi asiaksi haastatteluissa nousi se, että eniten hyötyä olisi siitä, että kaikille yksikön kasvattajille järjestettäisiin yhteinen koulutus. Eniten hyötyä saisi siitä, että jokainen kasvattaja osaisi käyttää samoja keinoja ja samoja materiaaleja omassa työssään kuin muutkin yksikön tai ryhmän kasvattajat.

Enemmän siit käytännös ois hyötyy, kun koko päiväkodin henkilökunta kävis sen saman koulutuksen eikä vaan et yks silloin tällöin ja toinen menee toisenlaiseen, että sit se rantautuis helpommin niinku se sama toimintamuoto sit koko päiväkotii.

On hyvä koko ajan reflektoida ja miettiä, että miksi mä toimin näin ja mun mielestä kannattaa käydä tunnetaitokoulutuksissa ja tämmöisissä jutuissa ja lueskella kaikkea hyvää työmateriaalia.

Haastatteluissa tuli esille ajatuksia siitä, että koulutuksien myötä kasvattajat saisivat uusia ajatuksia ja ideoita heidän toimintaansa. Osa haastateltavista mainitsi etsivänsä erilaisia vinkkejä omaan työhönsä internetistä ja alan kirjallisuudesta.

10 JOHTOPÄÄTÖKSET

Tässä luvussa kerrotaan opinnäytetyön johtopäätökset tutkimuskysymysten mukaisessa järjestyksessä. Tutkimustulosten avulla saatiin vastaukset molempiin tutkimuskysymyksiin. Ensimmäiseksi käydään läpi, millaisilla keinoilla kasvattajat tukevat lasten tunnetaitoja ja niiden kehittymistä ja toiseksi, millaisilla keinoilla kasvattajat tukevat lasten vertaissuhteita ja niiden kehittymistä

10.1 Varhaiskasvattajan tuki lasten tunnetaidoissa ja niiden kehitymisessä

Ensimmäinen tutkimuskysymys käsittelee varhaiskasvattajan käyttämiä tukemisen keinoja lasten tunnetaidoissa ja niiden kehitymisessä. Tutkimuksen avulla saatiin selvitettyä millaisia keinoja varhaiskasvattajat käyttävät. Läsnäolo, puhe, katse ja kosketus olivat kasvattajien mielestä tärkeimmät keinot. Lahdenperän (2018) tutkimuksessa korostettiin myös aikuisen tuen merkitystä lapsen tunnetaitojen kehitymiselle. Tutkimuksen tuloksissa selvisi, että varhaiskasvattajat omalla toiminnallaan näyttävät lapsille esimerkkiä erilaisista tunteista. Tunteiden sanoittaminen oli kaikilla kasvattajilla käytössä päivittäin. Sanoittamisen avulla kasvattajat selittävät lapselle millaisia tunteita erilaiset tilanteet herättävät ja miten niitä tunteita voidaan käsitellä. Haapsalon ym. (2020, 76) mukaan lapsen on tärkeää saada tukea varhaiskasvatuksen ammattilaiselta omien tunteiden nimeämiseen ja sen ymmärtämiseen, mistä tunteet johtuvat. Varhaiskasvattajan tehtävä on rohkaista lasta kuvailemaan omia tunteitaan ja auttaa sanoittamaan niitä. On tärkeää antaa tilaa lapsen erilaisille tunteille.

Varhaiskasvatuksessa käytetään erilaisia tunnetaitomateriaaleja. Tässä tutkimuksessa selvisi, että materiaalien määrän käyttö vaihteli paljon eri yksiköiden välillä. Kasvattajat kuitenkin kokivat materiaalien käytön jokapäiväisessä toiminnassa tärkeäksi. Osalla kasvattajista oli käytössä omia materiaaleja, koska päiväkodilla materiaaleja oli vähän. Loput kuitenkin kokivat, että materiaaleja oli tarpeeksi päiväkodilla sekä yleisesti käytössä. Tutkimuksessa selvisi millaisia materiaaleja varhaiskasvattajat käyttävät. Käytössä oli muun muassa tunnetaitokortteja, tunnemittareita, erilaisia tunnetaitoja käsitteleviä kirjoja esimerkiksi Molli, Fanni ja ympyräiset ja erilaiset kuva- ja värikortit, joiden avulla kasvattajat harjoittelevat lasten kanssa tunnetaitoja.

Tutkimuksessa selvisi, että ryhmän toimintamuoto vaikuttaa tukemisen keinoihin. Erilaista pedagogista toimintaa toteutetaan pienryhmittäin. Tuloksien mukaan pienryhmässä kasvattajat pystyvät keskittymään yksilöllisemmin jokaiseen lapseen, pienryhmässä lapsilla säilyy keskittyminen erilaisiin tunnetaitoihin liittyviin tehtäviin ja harjoituksiin sekä kasvattajat pystyvät puuttumaan lasten välisiin ristiriitatilanteisiin ja käymään lasten kanssa erilaisia tunteita läpi. Kotkan kaupungin varhaiskasvatussuunnitelmaan on myös kirjattu pienryhmäpedagogiikan suosiminen, koska kasvattajalla on enemmän mahdollisuuksia antaa lapselle henkilökohtaisempaa tukea (Kotkan kaupungin varhaiskasvatussuunnitelma 2019).

Tutkimuksessa kävi ilmi, että varhaiskasvattajat kokivat tunnetaitojen tukemisen erittäin tärkeäksi ja ajankohtaiseksi koska tunnetaidoilla on todella kauaskantoiset vaikutukset. Kasvattajat kokivat kuitenkin kaipaavansa lisää tukea erilaisiin tukemisen keinoihin ja menetelmiin esimerkiksi erilaisten koulutuksien kautta.

10.2 Varhaiskasvattajan tuki lasten vertaissuhteissa ja niiden kehittämisessä

Toinen tutkimuskysymys käsittelee varhaiskasvattajien käyttämiä tukemisen keinoja lasten vertaissuhteissa ja niiden kehittämisessä. Tutkimuksen avulla selvitettiin millaisilla keinoilla varhaiskasvattajat tukevat lasten vertaissuhteita ja niiden kehittymistä.

Tutkimuksessa nousi tärkeäksi vuorovaikutuksen ja lasten välisten suhteiden tukeminen. Vertaissuhteiden harjoittamista ja kehittymistä varhaiskasvattajat voivat tukea omalla toiminnallaan (Laaksonen & Repo 2017, 7). Tässä tutkimuksessa selvisi, että kasvattajat tukevat vertaissuhteita omalla läsnäololla kaikissa tilanteissa. Kasvattajat pitävät huolen siitä, ettei kukaan lapsista jää leikkien ulkopuolelle. Kasvattajat opastavat lapsia leikkikaverin löytämiseen ja samalla ohjaavat heitä yhteisiin leikkeihin. Kasvattajan tehtävänä on tarvittaessa myös opastaa lasta leikkiin mukaan pääsemisessä (Haapsalo ym. 2016, 32).

Tutkimustuloksissa tuli esille erilaisia keinoja lasten vertaissuhteiden ja niiden kehittymisen tukemisessa. Tutkimuksessa selvisi, että pienryhmäpedagogiikkaa suositaan myös vertaissuhteiden tukemisessa niin kuin tunnetaitojenkin tukemisessa. Pienryhmiä pystytään suunnittelemaan etukäteen ja katsomaan, että lapsiryhmä sekoittuu ja lapset pääsevät tutustumaan myös muihin lapsiin oman tutun ja turvallisen leikkikaverin lisäksi. Pienryhmän sisällä vaihdellaan leikkikavereita ja mieluisaksi tavaksi nousi leikkikavereiden arpominen. Lasten mielestä arvonnat ovat hauskoja ja siinä lapsia tuetaan myös tutustumaan muihin ryhmän lapsiin, joiden kanssa he eivät välttämättä muuten leikkisi. Myös Rantanen ja Ylhäinen (2020) pitivät tutkimuksessaan yhtenä tärkeänä keinona pienryhmäpedagogiikkaa.

Haapsalon ym. (2016, 48) mukaan leikkihetkien järjestäminen on tärkeää. Leikeissä lapsi pääsee oppimaan toisten lasten taidoista ja peilaamaan taitoja omiin sekä haastamaan itseään ja toisiaan kokeilemaan uusia asioita. Käsillä olevan tutkimuksen tutkimustuloksissa selvisikin, että kasvattajat tukevat vertaissuhteita luomalla lapsille esimerkiksi yhteisiä hetkiä erilaisten pelien ääressä tai järjestämällä yhteisiä palapeli- tai piirustushetkiä. Yksi keinoista, joka tuli myös tässä tutkimuksessa ilmi oli kasvattajan osallisuus lasten leikeissä. Kasvattajan tulee omalla toiminnallaan näyttää lapsille esimerkkiä vuorovaikutustaidoista ja samalla tukea lasten vuorovaikutustaitojen kehittymistä.

Haapsalon ym. (2016, 28) mukaan vertaissuhteiden tukeminen alkaa heti siitä, kun ryhmässä aloittaa uusi lapsi. Tutkimustuloksissa käy myös ilmi, että uuden lapsen tukeminen on merkittävää uuden lapsen sekä koko ryhmän kannalta. Kasvattajat tukevat uutta lasta sopeutumaan ryhmään ja mahdollistavat vertaissuhteiden kehittymisen. Haapsalo ym. (2016, 28) kertovat myös, että kasvattajan tehtävänä on mahdollistaa uudelle lapselle vertaissuhteiden luomisen. Kasvattajan tulisi tukea lapsen sopeutumista.

Tutkimustuloksissa nousi vertaissuhteiden ja tunnetaitojen tasapuolinen tukeminen, koska vertaissuhteilla ja tunnetaidoilla on huomattu olevan yhteyttä keskenään. Haastateltavat kokivat, että lapset pystyvät solmimaan paremmin vertaissuhteita, jos heillä on tunnetaidot hallinnassa. Haastateltavat kokivat myös, että lasten tunnetaidot kehittyvät lasten välisissä vertaissuhteissa koska

lapset kokevat erilaisia tunteita vuorovaikutuksessa vertaisten kanssa. Sosiaaliset taidot edellyttävät tunnetaitoja, mikäli lapsella on suuret puutteet tunteidenkäsittelytaidoissa niin hän ei pysty hyötymään kovinkaan tehokkaasti muiden lasten seurasta (Tunteesta tunteeseen – ihmismielen tarina kuvin ja sanoin 2021).

Tutkimustuloksista selvisi, että varhaiskasvattajat kokivat tarvitsevänsä myös vertaissuhteisiin liittyen lisää neuvoa erilaisiin tukemisen keinoihin niin kuin tunnetaitojenkin kohdalla. Kasvattajat kokivat saavansa neuvoa esimerkiksi koulutuksien myötä. Koulutukset, jotka käsittelisivät tunnetaitoja sekä vertaissuhteita yhtenä kokonaisuutena olisivat tutkimustuloksien mukaan hyödyllisiä. Tutkimustuloksien mukaan parhaimman hyödyn saamiseksi koulutuksia tulisi järjestää kaikille ryhmän kasvattajille tai jopa koko yksikölle, jotta kaikilla olisi samat tukemisen keinot käytössä.

11 POHDINTA

Tässä luvussa pohditaan opinnäytetyön prosessia sitä arvioiden sekä tutkijoiden ammatillista reflektiota. Tämän lisäksi käsitellään opinnäytetyön eettisyyttä ja luotettavuutta. Lopuksi esitetään jatkotutkimusaiheita ja kehittämisideoita tutkimusaiheesta.

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää, millaisilla keinoilla varhaiskasvattajat tukevat lasten tunnetaitoja ja vertaissuhteita ja niiden kehittymistä Kotkan kaupungin varhaiskasvatusyksiköissä, jotka valittiin etukäteen tutkimusta varten. Tavoitteena oli lisätä varhaiskasvattajien jo olemassa olevaa tietämystä tunnetaitojen ja vertaissuhteiden tukemisen tärkeydestä ja keinoista. Tuloksien avulla varhaiskasvattajat saavat lisää tietoa tunnetaitojen ja vertaissuhteiden tukemisen tärkeydestä ja erilaisista tukemisen keinoista. Tuloksista kasvattajat voivat myös saada ideoita jokapäiväiseen toimintaan erilaisista tukemisen keinoista. Opinnäytetyön tuloksista saatiin vastaukset tutkimuskysymyksiin.

Opinnäytetyön aikatauluksi suunniteltiin tammikuu 2021 – joulukuu 2021. Aikataulussa otettiin huomioon mahdolliset viivästyksset, joten aikatauluun suun-

niteltiin hieman ylimääräistä aikaa. Opinnäytetyön prosessi sujui pääosin suunnitellun aikataulun mukaisesti. Haastatteluaineiston litterointi ja analyysi kuitenkin viivästyi aikataulusta tutkijoiden henkilökohtaisten syiden takia. Kokonaisuudessaan opinnäytetyö saatiin valmiiksi suunnitellun aikataulun mukaisesti.

Haastatteluajojen sopiminen sujui hyvin haastateltavien kanssa. Aikatauluista sovittiin sähköpostitse ja haastattelut etäyhteydellä sujuivat hyvin. Haastatteluiden pitäminen oli molemmille tutkijoille uutta ja siihen perehdyttiin etukäteen ennen varsinaisia haastatteluita. Haastatteluihin liittyen haastateltaville lähetettiin etukäteen tietoa haastatteluiden teemoista, joten haastateltava pystyivät hieman valmistautumaan haastatteluun. Haastatteluaineistoa voidaan kuitenkin pitää luotettavana, koska haastateltavat kertoivat omista näkemyksistään ja kokemuksistaan.

Haastatteluiden vuorovaikutus oli hyvä koska haastatteluiden aikana pystyttiin pitämään myös videoyhteys päällä, sillä se ei häirinnyt äänenlaatua. Videoyhteys edisti luontevaa vuorovaikutusta haastatteluissa. Yhdessä haastattelussa oli hieman häiriöitä kesken haastattelun, mutta ne menivät ohi eivätkä häirineet loppujen lopuksi haastattelutilannetta. Haastattelun laadun varmistamiseksi tulee huolehtia, että haastattelunrunko on esillä ja tekniset välineet ovat kunnossa (Hirsjärvi & Hurme 2011, 184).

Opinnäytetyön tekeminen oli molemmille tutkijoille opettavainen kokemus ja uusi kokemus. Opinnäytetyön aloittaminen tuntui aluksi haastavalta ja todella sekavalta. Opinnäytetyön edetessä asiat kuitenkin selkeytyivät ja tutkijat saivat paljon neuvoa ja tukea ohjaavalta opettajalta. Tästä oppimiskokemuksesta on varmasti hyötyä tulevaisuudessa ja tutkimusten tekeminen on varmasti tämän kokemuksen myötä helpompaa. Opinnäytetyön avulla tutkijat saivat paljon uutta tietoa tutkimuksen tekemisestä ja se vaiheista, muun muassa tiedonhausta, erilaisista aineistonkeruumenetelmistä, aineiston analysoinnista ja kokonaisuudessaan opinnäytetyön prosessista.

Opinnäytetyön kautta tutkijat saivat myös paljon uutta tietoa tunnetaidoista ja vertaissuhteista. Itse tutkimusaihe on ollut tutkijoille uusi oppimiskokemus. Hämmennystä tutkijoissa herätti tunnetaitojen ja vertaissuhteiden laajuus ja

niiden yhteys. Opinnäytetyön myötä tutkijat oppivat paljon uusia asioita lasten tunnetaitoihin ja vertaissuhteisiin ja niiden tukemiseen liittyen varhaiskasvatuksessa. Toinen tutkijoista tulee luultavasti työskentelemään varhaiskasvatuksessa ja toinen tutkija muussa työssä lasten parissa, joten opinnäytetyössä saatua tietoa tutkijat voivat hyödyntää omassa työssä.

11.1 Eettisyys ja luotettavuus

Laadullisen tutkimuksen luotettavuuden arviointiin ei ole olemassa vain yhtä oikeaa ohjetta. Tieteellisen työn luotettavuutta mitataan luotettavuuskäsitteiden avulla. Yleisimmät luotettavuusmittarit tieteellisessä tutkimuksessa ovat reliabiliteetti ja validiteetti. Validiteetin avulla tutkitaan oikeita asioita ja reliabiliteetti näyttää tulosten pysyvyyden. (Kananen 2017, 173–176.)

Tutkimuslupa (liite 1) haettiin Kotkan kaupungilta, sillä aineisto opinnäytetyötä varten kerättiin haastattelemalla Kotkan kaupungin päiväkodeissa työskenteleviä varhaiskasvattajia. Haastatteluita varten haastateltavilta pyydettiin suostumukset. Suostumuslomake (liite 5) lähetettiin haastateltaville hyvissä ajoin ennen haastatteluun osallistumista, joten haastateltavat pääsivät tutustumaan siihen rauhassa ja päättämään osallistumisesta haastatteluun. Suostumuslomakkeessa haastateltaville ilmoitettiin oikeudesta perua opinnäytetyöhön osallistuminen missä tahansa vaiheessa ilman ylimääräisiä selvityksiä. Suostumuslomakkeen yhteydessä haastateltaville lähetettiin saatekirje (liite 4), jossa oli tietoa opinnäytetyöstä ja tutkimukseen osallistumisen vapaaehtoisuudesta. Opinnäytetyöraporttia tehdessä huolehdittiin, ettei mitään haastateltavien tunnistettavia tietoja mainittu. Myöskään varhaiskasvatusyksiköiden nimiä ei mainita raportissa. Haastatteluaineistot säilytettiin opinnäytetyön tekemisen ajan salasanasuojatuilla tietokoneilla, eikä kelläkään ulkopuolisella ollut mahdollisuutta päästä aineistoon käsiksi. Haastatteluaineistot hävitetään opinnäytetyön julkaisun jälkeen lopullisesti. Aineiston keruu tulee suunnitella niin, että haastateltaville kerrotaan aineiston jälkikäytöstä (Kuula ja Tiitinen 2010, 450).

Opinnäytetyön prosessista on kerrottu lukijalle avoimesti ja rehellisesti opinnäytetyöraportissa. Aineistonkeruusta ja analysoinnista on myös kerrottu mahdollisimman tarkasti. Tutkimuksessa käytettyihin julkaisuihin on raportissa viitattu ja lähteet on merkitty lähdeluetteloon asianmukaisesti.

Opinnäytetyössä pyrittiin käyttämään mahdollisimman ajankohtaisia lähteitä. Suurin osa lähteistä oli korkeintaan 10 vuotta vanhoja lukuun ottamatta muutamia lähdeitä, jotka olivat vanhempia mutta olennaisia opinnäytetyön kannalta. Kirjallisuutta tunnetaidoista ja vertaissuhteista löytyy jonkin verran ja opinnäytetyötä varten aineistoja käytiin tarkasti läpi ja lähteitä valittiin harkitusti.

11.2 Jatkotutkimusaiheet ja kehittämisideat

Tämän opinnäytetyön tutkimuksessa selvisi varhaiskasvattajien näkemys siihen, että tunnetaitojen tukemisen tärkeys on tullut enemmän tietoisuuteen varhaiskasvatuksessa vasta viime vuosien aikana. Tässä tutkimuksessa varhaiskasvattajilla oli ajatuksia siitä, että tunnetaitoihin ja vertaissuhteisiin liittyvät koulutukset olisivat hyödyllisiä. Tämän perusteella voidaan todeta, että olisi hyödyllistä lisätä tunnetaitoihin ja vertaissuhteisiin liittyviä koulutuksia, jotta tukemisen keinoista ja erilaisista menetelmistä saataisiin enemmän tietoa ja käytännön vinkkejä jokapäiväiseen toimintaan varhaiskasvatuksessa. Lasten tunnetaitoja ja vertaissuhteita on tärkeää tukea jo varhaiskasvatuksessa, koska niillä on kauaskantoiset vaikutukset lasten tulevaisuuteen. Parhaimman hyödyn saamiseksi koulutuksia olisi hyvä järjestää kaikille ryhmän kasvattajille tai koko yksikölle, jotta kaikki varhaiskasvattajat kävisivät saman koulutuksen ja heillä olisi samat keinot käytössä.

Opinnäytetyön haastatteluissa käytyjen keskusteluiden myötä jatkotutkimusideaksi voisi kehittää tunnetaitoihin liittyvän oppaan vanhemmille lapsen tunnetaitojen tukemisen keinoista. Tutkimustuloksista kävi ilmi, että varhaiskasvattajien näkemyksen mukaan vanhemmilla ei välttämättä ole tukemisen keinoista tietoa, tai niitä ei välttämättä osata hyödyntää kotona. Tutkimukseen voisi ottaa vanhempien näkökulmia. Toisena jatkotutkimusaiheideana voisi toimia tunnetaitoja ja vertaissuhteita koskeva opas varhaiskasvatusyksikköihin varhaiskasvattajille. Oppaassa voitaisiin painottaa tunnetaitojen ja vertaissuhteiden tasapuolista tukemista. Näin kasvattajilla olisi konkreettinen opas erilaisista tukemisen keinoista ja niiden hyödyntämisestä.

LÄHTEET

Denham, S. A., Basset, H. H. & Zinsser, K. 2012. Early Childhood Teachers as Socializers of Young Children's Emotional Competence. *Early Childhood Education Journal* Volume 3, 137–143. PDF-dokumentti. Saatavissa: [10.1007/s10643-012-0504-2](https://doi.org/10.1007/s10643-012-0504-2) [viitattu 12.9.2021].

Hannolainen, C. & Virtanen, V. 2019. Lasten vertaissuhdetaitojen tukeminen varhaiskasvatuksessa. Turun ammattikorkeakoulu. Sosiaalialan koulutusohjelma. Opinnäytetyö. PDF-dokumentti. Saatavissa: https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/264516/Carolina_Hannolainen_Veera_Virtanen.pdf?sequence=2 [viitattu 9.3.2021].

Haapsalo, T., Kirkkopelto, K. & Repo, L. 2016. Mun ja sun juttu! Lasten sosiaalisten taitojen vahvistaminen kiusaamisen ehkäisystä. 1.painos. Helsinki: Lasten Keskus.

Haapsalo, T., Kauppila, E., Kirkkopelto, K., Nousiainen, K. & Repo, L. 2020. Meidän juttu – kiusaamisen ehkäisy lasten vertaisryhmissä. Helsinki: Lasten Keskus.

Hilli, H. 2018. Kiva päivä päiväkodissa! Lasten sosiaalisten ja tunnetaitojen tukeminen. Jyväskylän ammattikorkeakoulu. Sosiaalialan koulutusohjelma. Ylempi AMK. Opinnäytetyö. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/158052/Hilli%20Hanna.pdf?sequence=1&isAllowed=y> [viitattu 14.9.2021].

Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2011. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Lisäpainos. Helsinki: Yliopistokustannus.

Huilla, M. & Isokoski, S. 2013. Lapsen tunnetaitojen ja itsetunnon vahvistaminen esi- ja alkuopetuksessa. Jyväskylän yliopisto. Opettajakoulutuslaitos. Kasvatustieteen Pro gradu -tutkielma. PDF-tiedosto. Saatavissa: <http://urn.fi/URN:NBN:fi:ju-201312202861> [viitattu 21.3.2021].

Järvinen, K. & Mikkola, P. 2015. Oletko sä meidän kaa? Näkökulmia osallisuuden ja yhteisöllisyyteen varhaiskasvatuksessa. 1. painos. Helsinki: Pedatieto Oy.

Jääskinen, A-M. 2017. Mitä sä rageet? Lapsen ja nuoren tunnetaitojen tukeminen. Helsinki: Lasten Keskus.

Kajamies, A., Mattinen, A., Kaurila, M. & Lehtonen, E. 2016. Emotional support constructing high quality scaffolding in day care. *Varhaiskasvatuksen tie-*

delehti 1, 162–188. PDF-dokumentti. <https://jecer.org/fi/wp-content/uploads/2016/06/Kajamies-Mattinen-Kaurila-Lehtonen-issue5-1.pdf> [viitattu 11.09.2021].

Kallio, A. s.a. Litterointi. Teoksessa Vuori, J. (toim.) Laadullisen tutkimuksen käsikirja. Tietoarkisto. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvali/laadullisen-tutkimuksen-prosessi/litterointi/> [viitattu 9.3.2021].

Kananen, J. 2017. Laadullinen tutkimus pro graduna ja opinnäytetyönä. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu.

Kirves, L & Stoor-Grenner M. 2010. Kiusaamisen ehkäisy varhaiskasvatuksessa. Kiusaamisen ehkäisy ja puuttumisen suunnitelman laatiminen. Helsinki: Fram.

Kotkan varhaiskasvatussuunnitelma 2019. 2019. PDF-tiedosto. Saatavissa: <https://peda.net/kotka/varhaiskasvatus/vp3/kv2l/ptpv:file/download/46199f59fc8b24e475e799f226cc75be6cfc08ac/Kotkan%20varhaiskasvatussuunnitelma%202019%20%281%29.pdf> [viitattu 31.7.2021].

Kuula, A. & Tiitinen, S. 2010. Eettiset kysymykset ja haastattelujen jatkokäyttö. Teoksessa Ruusuvoori, J., Nikander, P. & Hyvärinen, M. (toim.) 2010. Haastattelun analyysi. Tampere: Vastapaino, 446–457.

Köngäs, M. 2019. Tunneäly varhaiskasvatuksessa. Jyväskylä: PS-kustannus.

Laadullinen tutkimus. 2015. Koppa. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/menetelmapolkuja/menetelmapolku/tutkimusstrategiat/laadullinen-tutkimus> [viitattu 9.5.2021].

Laaksonen, V. & Repo, L. 2017. Kaveritaitoja. Tietoa ja harjoituksia toimivan ryhmän rakentamiseen varhaiskasvatuksessa. Helsinki: Folkhälsan.

Lahdenperä, A. 2018. Tunnetaitoja varhaiskasvatukseen. Turun ammattikorkeakoulu. Sosiaalialan koulutusohjelma. Opinnäytetyö. PDF-dokumentti. Saatavissa: https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/158860/Lahdenpera_Annina.pdf?sequence=1&isAllowed=y [viitattu 21.3.2021].

Lyytinen, P., Korhonen, M. & Lyytinen, H. (toim.) 1998. Näkökulmia kehityspsykologiaan. 1.–3. painos. Porvoo: WSOY.

Mettovaara, J. 2016. Eri litterointityyppien käyttötarkoitukset. Spoken. WWW-dokumentti. Päivitetty 30.8.2016. Saatavissa: <https://spoken.fi/eri-litterointityyppien-kayttotarkoitukset/> [viitattu 7.9.2021].

Mitä on varhaiskasvatus? 2021. Opetushallitus. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/mita-varhaiskasvatus> [viitattu 3.6.2021].

Määttä, S., Koivula, M., Huttunen, K., Paananen, M., Närhi, V., Savolainen, H. & Laakso, M.-L. 2017. Lasten sosioemotionaalisten taitojen tukeminen varhaiskasvatuksessa. Tilannekartoitus. Opetushallitus. PDF-tiedosto. Saatavissa: https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/lasten_sosioemotionaalisten_taitojen_tukeminen_varhaiskasvatuksessa.pdf [viitattu 11.2.2021].

Neitola, M. s.a. Sosiaalisemotionaaliset taidot. Rinnalla. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://sites.utu.fi/rinnalla/sisaltoalueet-ja-asiantuntijat/sosiaalisemotionaaliset-taidot/> [viitattu 9.9.2021].

Neitola, M. 2013. Vertaissuhteiden merkitys ja muotoutuminen kasvuyhteisöissä. Teoksessa Marjanen, P., Marttila, M. & Varsa, M. (toim.) 2013. Pienten piirissä – Yhteisöllisyyden merkitys lasten hyvinvoinnille. Jyväskylä: PS-kustannus, 99–140.

Nurmi, J.-E., Ahonen, T., Lyytinen, H., Lyytinen, P., Pulkkinen, L. & Ruoppila, I. 2015. Ihmisen psykologinen kehitys. 6. painos. Jyväskylä: PS-kustannus.

Raatikainen, E., Rahikka, A., Saarnio, T. & Vepsä, P. 2019. Ammattina sosionomi. 3. uudistettu painos. Helsinki: Sanoma Pro Oy.

Rantanen, T. & Ylhäinen, P. 2020. Millä keinoin kasvattaja voi tukea lapsen vertaisvuorovaikutusta päiväkodissa? Laurea-ammattikorkeakoulu. Sosionomi. Opinnäytetyö. PDF-dokumentti. Saatavissa: https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/352382/Tea_Rantanen_Paula_Ylhainen.pdf?sequence=2 [viitattu 9.3.2021].

Salmivalli, C. 2005. Kaverien kanssa – vertaissuhteet ja sosiaalinen kehitys. Jyväskylä: PS-kustannus.

Sandberg, E. 2021. Pedagogien tuki varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa. Jyväskylä: PS-kustannus.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2018. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Uudistettu laitos. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Tunteesta tunteeseen – ihmismielen tarina kuvin ja sanoin. Opettajan aineisto. 2021. Opetushallitus. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://www.oph.fi/fi/op-pimateriaali/tunteesta-tunteeseen-ohjaajan-opas/3-tunnetaitoja-oppii-harjoittelella> [viitattu 19.5.2021].

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018. 2018. Opetushallitus. PDF-tiedosto. Saatavissa: https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/varhaiskasvatussuunnitelman_perusteet.pdf [viitattu 4.2.2021].

Varhaiskasvatusturvelaki 13.7.2018/540.

Viitala, R. 2014. Jotenkin häiriöksi. Etnografinen tutkimus sosioemotionaalista erityistä tukea saavista lapsista päiväkotiryhmässä. Jyväskylän yliopisto. Kasvatustieteiden yksikkö. Väitöskirja. PDF-dokumentti. Saatavissa: https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/44052/978-951-39-5785-8_vaitos23082014%20.pdf?sequence=1%5bviitattu [viitattu 9.5.2021].

Vilka, H. 2015. Tutki ja kehitä. 4.painos. PS kustannus.

Väätäinen, K.-M. 2019. Lapsen tunnetaitoja tukevat tekijät varhaiskasvatuksessa. Jyväskylän ammattikorkeakoulu. Sosiaalialan tutkinto-ohjelma. Opin näytetyö. PDF-dokumentti. Saatavissa: https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/160670/Vaatainen_Kukka-Maria.pdf?sequence=1 [viitattu 11.9.2021].

KOTKAN KAUPUNKI Kaupunginjohtajan alaiset toiminnot Varhaiskasvatuksen vastuualue Varhaiskasvatusjohtaja	VIRANHALTIJAPÄÄTÖS § 06.04.2021	35	Sivu 1
---	--	----	---------------

Dnro D/941/13.00.00/2021

Tutkimuslupahakemus, Seppälä Meri ja Susi Sofia

Valmistellija:	Varhaiskasvatusjohtaja Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulun (Xamk) sosionomiopiskelijat Meri Seppälä ja Sofia Susi hakevat Kotkan kaupungin varhaiskasvatuksesta tutkimuslupaa opinnäytetyöhön liittyvää tutkimusta varten. Tutkimuksen nimi on Kasvattajan tuki lasten tunnetaitojen ja kaverisuhteiden kehittämisessä Tutkimus toteutetaan haastattelututkimuksena, tutkijat haastattelevat varhaiskasvatuksen henkilökuntaa tutkimukseen mukaan lähteneistä Kotkan päiväkodeista. Tutkimukseen osallistuminen on vapaaehtoista. Päiväkoteja on mukana useampia. Tutkimuskysymykset ovat: - Miten kasvattajat tukevat lasten tunnetaitoja ja niiden kehittymistä? - Miten kasvattajat tukevat lasten kaverisuhteita ja niiden kehittymistä? Tutkimuslupa on käsitelty ja hyväksytty Kotkan kaupungin varhaiskasvatuksen johtoryhmässä 6.4.2021 §8
Päätös:	Tutkimuslupa hyväksytään. Varhaiskasvatusjohtaja
Ote:	Mari Seppälä ja Sofia Susi

Varhaiskasvatuksen opettaja

1. Kerro sinun nimesi ja ikäsi
2. Kerro sinun ammattinimikkeesi, työkokemuksesi ja työpaikkasi
3. Kerro yleisesti lasten tunnetaitojen kehittymisestä varhaiskasvatuksessa, *millaisena koet asian?*
4. Kuinka yleisenä asiana näet tunnetaitojen opettelun varhaiskasvatuksessa? Onko tunnetaidot itse aiheena olleet pinnalla varhaiskasvatuksessa ja kuinka paljon?
5. Oletko saanut lasten tunnetaitoihin liittyen koulutusta? Jos olet, niin koetko sen olevan hyödyllinen.
6. Jos et ole saanut koulutusta niin olisiko koulutus sinun mielestäsi tärkeä? ja miksi?
7. Kerro, koetko tunnetaitojen harjoittelun varhaiskasvatuksessa tärkeäksi ja miksi.
8. **Millaisilla keinoilla tuette lasten tunnetaitojen kehittymistä?**

Tarkentavat kysymykset edelliseen kysymykseen:

Koetko, että tarvitset erilaisiin keinoihin apua/neuvoa?

Kerro tarkemmin minkälaisia konkreettisia keinoja käytätte jokapäiväisessä toiminnassa / entä koko ryhmän yhteisen toiminnan aikana / entä pienryhmä toiminnassa?

Onko teillä valmiina materiaaleja tunnetaitojen kehittymiseen liittyen ja minkälaisia?

Näkyykö tunnetaitojen tukeminen vasun kirjauksissa?

9. Minkälaisiin haasteisiin olet törmännyt tunnetaitojen opettamisessa/tukemisessa?
10. Koetko kaverisuhteiden tukemisen varhaiskasvatuksessa tärkeäksi? ja miksi?
11. **Millaisilla keinoilla tuette lasten kaverisuhteiden kehittymistä?**

Tarkentavia kysymyksiä edelliseen kysymykseen:

Koetko, että tarvitset kaverisuhteiden tukemiseen apua/neuvoa?

Kerro tarkemmin minkälaisia konkreettisia keinoja käytätte jokapäiväisessä toiminnassa / entä koko ryhmän yhteisen toiminnan aikana / entä pienryhmä toiminnassa?

Miten uutta lasta ryhmässä tuetaan?

Muuttuuko tukemisen keinot toimintavuoden edetessä?

Miten huomioitte vasussa kaverisuhteiden tukemisen?

12. Mitkä asiat mielestäsi vaikuttavat kaverisuhteiden muodostumiseen?
13. Koetko, että tunnetaitojen tukemisella on vaikutusta kaverisuhteiden muodostumiseen?

Varhaiskasvatuksen hoitaja

1. Kerro sinun nimesi, ikäsi, ammattinimikkeesi, työkokemuksesi ja työpaikkasi
2. Mitä tiedät aiheesta tunnetaidot? Koetko aiheen tärkeäksi varhaiskasvatuksessa ja miksi?
3. Oletko saanut lasten tunnetaitoihin liittyen koulutusta? Jos olet, niin koetko sen olevan hyödyllinen.
4. Jos et ole saanut koulutusta niin olisiko koulutus sinun mielestäsi tärkeä? ja miksi?
5. Onko sinulla käytössä mitään materiaaleja? Kaipaisitko lisää erilaista materiaalia? Onko materiaalit jonkun omia/ päiväkodin? pitäisikö olla enemmän? kuinka usein on käytettävissä?
6. **Millaisilla keinoilla tuette lasten tunnetaitojen kehittymistä?**

Koetko, että tarvitset erilaisiin keinoihin apua/neuvoa?

7. Oletko törmännyt joihinkin haasteisiin lasten tunnetaitoihin liittyen? Oletko saanut neuvoa haastavissa tilanteissa? Koetko, että olisit kaivannut enemmän apua?

8. Koetko kaverisuhteiden tukemisen varhaiskasvatuksessa tärkeäksi? ja miksi?

9. **Millaisilla keinoilla tuette lasten kaverisuhteiden kehittymistä?**

Tarkentavia kysymyksiä edelliseen kysymykseen:

Koetko, että tarvitset kaverisuhteiden tukemiseen apua/neuvoa?

Miten uutta lasta ryhmässä tuetaan?

Muuttuuko tukemisen keinot toimintavuoden edetessä?

10. Mitkä asiat mielestäsi vaikuttavat kaverisuhteiden muodostumiseen?

11. Koetko, että tunnetaitojen tukemisella on vaikutusta kaverisuhteiden muodostumiseen?

12. Koetko, että aikuisella on iso rooli tunnetaitojen kehittämisessä / entä kaverisuhteiden kehittämisessä?

Hei!

Mahtavaa, että lähdet meidän opinnäytetyöhömmе mukaan. Meidän opinnäytetyömmе nimi on "Kasvattajan tuki lasten tunnetaitojen ja kaverisuhteiden kehittämisessä". Haluamme meidän opinnäytetyömmе avulla selvittää, kuinka tärkeä kasvattajan rooli oikeasti on ja tuotamme opinnäytetyömmе avulla uutta tietoa.

Kysymme haastattelussa tunnetaitoihin liittyviä kysymyksiä, esimerkiksi sinun kokemustasi, näkemystä ja arkisia asioita varhaiskasvatuksen arjesta tunnetaitoihin liittyen ja myös samankaltaisia kysymyksiä kaverisuhteisiin liittyen.

Sinulla on mahdollisuus perua opinnäytetyöhön osallistuminen missä tahansa tutkimuksen vaiheessa ilman mitään ylimääräisiä selvityksiä asian suhteen. Opinnäytetyöhön osallistuminen tapahtuu nimettömänä eikä opinnäytetyön tuloksista voi tunnistaa yksittäistä henkilöä. Kaikki henkilötiedot, jotka tarvitaan esimerkiksi yhteydenpitoa varten, säilytetään huolellisesti ja anonyymiteetti turvaten.

Haastattelu toteutetaan Teams- sovelluksen välityksellä, eli haastateltavalla pitää olla tietokone. Jotta saamme mahdollisimman tarkkaa tietoa meidän opinnäytetyömmе analyysia varten, aiomme nauhoittaa haastattelun, mikäli annat siihen luvan. Tämä asia mainitaan suostumuslomakkeessa. Teams- sovelluksessa on nauhuri ominaisuus, jota aiomme käyttää. Haastatteluun menee noin 30 minuuttia aikaa.

Meidän molempien yhteystiedot löytyvät myös suostumuslomakkeesta mutta laitan ne myös vielä tähän:

Sofia Susi

Meri Seppälä

Sähköposti: xx

Sähköposti: xx

040xxxxxxx

044xxxxxxx

Pyydämme tulostamaan kaksi kappaletta suostumuslomaketta ja allekirjoittamaan molemmat, jos hyväksyt ehdot. Toinen kappale jää sinulle ja toisen tulemme hakemaan meille.

Jos sinulla jäi kysyttävää tai jokin asia mietityttää niin laita meille viestiä, niin kerromme mielellämme lisää.

KIRJALLINEN SUOSTUMUS OPINNÄYTETYÖHÖN OSALLISTUMISESTA

Osallistun vapaaehtoisesti Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulun sosionomiopiskelijoiden Sofia Susi ja Meri Seppälä opinnäytetyöhön ”Kasvattajan tuki lasten tunnetaitojen ja kavereisuhteiden kehittämisessä” haastatteluun ___/___ 20__.

Olen tietoinen opinnäytetyön tarkoituksesta selvittää kasvattajan rooli tunnetaitojen ja kavereisuhteiden kehittämisessä. Minulle on selvitetty mahdollisuus perua opinnäytetyöhön osallistuminen missä tutkimuksen vaiheessa tahansa. Tällöin kaikki minua koskeva aineisto poistetaan tutkimusaineistosta.

Minulle on selvitetty, että opinnäytetyöhön osallistuminen tapahtuu nimettömänä ja tulokset raportoidaan niin, ettei siitä voi tunnistaa yksittäisiä henkilöitä. Henkilötiedot, jotka tarvitaan yhteydenpitoa varten, säilytetään huolellisesti ja anonymiteetti turvaten.

Olen tietoinen, että haastattelu nauhoitetaan analyysia varten. Julkistettavassa opinnäytetyössä ei mainita nimiä tunnistamattomuuden varmistamiseksi. Opinnäytetyön valmistuttua kaikki tutkimusaineisto hävitetään asianmukaisesti.

Olen saanut opinnäytetyön tekijän yhteystiedot ja minulla on mahdollisuus ottaa yhteyttä myöhemmin haastatteluun liittyvien asioiden tiimoilta. Saan halutessani haastatteluni ennen julkaisemista luettavaksi oikeellisuuden tarkastamiseksi.

Tätä suostumuslomaketta tehdään kaksi kappaletta, joista toinen jää itselleni ja toinen Sofia Sudelle ja Meri Seppälälle.

_____/____ 20__
Paikka   Aika

_____
Opinnäytetyöhön osallistujan allekirjoitus   Nimen selvennys

_____
Opinnäytetyön tekijän allekirjoitus

_____
Opinnäytetyön tekijän allekirjoitus

Opinnäytetyön tekijöiden nimet ja yhteystiedot:

Sofia Susi

Meri Seppälä

Sähköposti: xx

Sähköposti: xx

040xxxxxxx

044xxxxxxx